

Vetaquí el que trobareu a la revista núm. 70

Editorial	3
La Catedral de Mallorca i l'Any Gaudí 2026	6
La restauració litúrgica de la Catedral de Mallorca: Antoni Gaudí i el bisbe Campins. <i>Cristina Ortiz Moreno</i>	7
Assemblea general de l'Associació Amics del Seminari <i>Pere J. Amengual Bestard</i>	13
La configuració de la societat i de l'Església a la Mallorca medieval <i>Josep Amengual i Batle, M.SS.CC.</i>	16
Mancor de la Vall - El Santuari de Santa Llúcia <i>Jaume Gual Mora</i>	24
2025 Any Josep Maria Llompart <i>Jaume Gual Mora</i>	28
Ramon Rosselló Vaquer <i>Marina Roig Mateu</i>	32
L'historiador que habitava dins la Història <i>Andreu Manresa i Montserrat</i>	36
Pere Fons. Una llegenda <i>Pere J. Amengual Bestard</i>	38
La Balanguera <i>Jaume Gual Mora</i>	39
El que em recorda una imatge. Els petanquers <i>Jaume Sancho</i>	43
Contant coverbos des de Felanitx <i>Bartomeu Rosselló</i>	45
Crònica dels amics cantaires i caminants <i>Pere J. Amengual Bestard</i>	47
Retalls <i>Pere J. Amengual Bestard</i>	51

Coordinador emèrit
Jaume Sancho

Consell de redacció
Pere J. Amengual
Jaume Gual
Domingo Mateu

Disseny i edició
Macià Llabrés

Assessor lingüístic
Joan M. Màs

Enquadernació
Joan Bonet
Macià Llabrés

LA LLUM, EXPRESSIÓ TESTIMONIAL DE LA FE

L'assenyalada avinentesa de complir-se en dates properes de l'any passat i d'enguany el centenari del naixement o la mort de quatre dels nostres més il·lustres i significatius poetes o excepcionals creadors reconeguts a tot el món com a singulars innovadors de l'arquitectura i de l'art, ens ofereix d'entrada l'aportació en aquest número 70 i en altres posteriors, d'entre els temes a seleccionar, les ressenyes essencials més significatives de llur obra literària o artística.

Aquestes són les dates de celebració dels esmentats centenaris:

L'any passat, 2025, fou declarat pel Consell de Govern l'**Any Josep Maria Llompart**, atès que el 23 de maig de 2025 es van complir els cent anys del naixement del nostre insigne poeta.

El 26 de febrer de 2026 farà cent anys de la mort de l'egregi poeta nostrat, **Joan Alcover**. El 10 de juny del 2026 es compliran cent anys de la tràgica mort, atropellat per un tramvia, d'**Antoni Gaudí i Cornet**. És per això que el 2026 s'ha declarat l'**Any Gaudí**. El 10 de desembre de 2026 assolirà els cent anys el naixement a Santanyí del nostre admirat poeta **Blai Bonet i Rigo**.

El bell i encertat simbolisme que ha elegit com a portada, Macià Llabrés, el nostre excel·lent mestre maquetador, suggereix amb transparent claredat, que l'exquisida corona de llum, sorgida de la ment màgica de Gaudí en les creacions de ferro forjat lligades a la pulcra i esvelta finor de les columnes de la Seu, és el nostre millor regal que podem aportar a l'honorable i agraïda celebració dels centenaris. Oferim la llum centenària de les corones de ferro, que són expressió testimonial de la nostra pròpia fe, tal com intuïa Gaudí i impulsava l'Església del seu temps *amb la clara voluntat de posar l'art al servei d'afavorir una participació més viva dels fidels en la celebració del misteri cristià*.

En el present número us podreu servir d'una abundosa varietat d'excel·lents i aprofundides ressenyes, seleccionant la lectura de les quals, segons la prioritat que us aconselli l'interès o la curiositat. Nosaltres hem seleccionat els temes dels quals us oferim un comentari a l'Editorial, atenent no a la qualitat -tots són articles d'adient excel·lència- sinó a la limitació de l'espai o a la urgència o novetat de la informació que consideram ha de sortir a llum.

L'article que ens aporta Cristina Ortiz Moreno, responsable de l'Àrea de Gestió Cultural de la Catedral de Mallorca, us informará, de forma adient i precisa, de la restauració litúrgica de la Catedral de Mallorca i del perquè de la celebració de l'Any Gaudí. *De l'encontre entre dues figures excepcionals*, afirma Cristina, *el bisbe de Mallorca d'aquell temps, Mons. Pere Joan Campins i l'arquitecte, Antoni Gaudí*, sorgí la proposta d'adequar i organitzar l'espai interior de la Catedral *per tal de recuperar el sentit ritual de les celebracions i facilitar la participació més conscient dels fidels*.

El 1904 el bisbe Campins publica una carta pastoral en la qual es defineixen els eixos principals de la reforma. Gaudí accepta la direcció de les actuacions, la idea general de les quals havia presentat Gaudí en dues maquetes de fusta, una de la Capella Major i una

altra de la Capella de la Santíssima Trinitat, i en la redacció d'una memòria explicativa. La primera etapa de la reforma, desenvolupada entre juny i desembre de 1904, se centrà en la reorganització de l'espai i comptà amb la col·laboració de l'arquitecte Joan Rubió. Una de les actuacions més significatives fou el trasllat del cor, que fins aleshores ocupava la nau central.

En la tercera i darrera fase de la reforma (1908-1915) el jove arquitecte català, Josep Maria Jujol, realitzà el projecte decoratiu que Gaudí havia dissenyat com a part final de la reforma. Fou el reposable del tractament artístic de la decoració mural de l'absis de la Capella Major.

Quant a la celebració en el 2025 de l'**Any Llompart**, Jaume Gual ens dona una breu referència dels actes i de les intervencions ofertes en agraïts homenatges al nostre admirat poeta: el 28 de gener de 2025, homenatge de l'OCB en el cementiri de Palma, al costat de la tomba de Josep Maria Llompart.

El 7 de maig de 2025, recital poètic que li fou ofert a la Casa Museu Blai Bonet de Santanyí.

El dia 23 de maig de 2025, Mallorca rendeix un seguit d'homenatges a Josep Maria Llompart en el dia del centenari del seu naixement: a Can Oleo, Gabriel Janer Manila va parlar del seu amic entranyable i del *poeta de paraula sòlida i fecunda*.

A la «Fira litterarum» de Móra d'Ebre es va dur a terme l'exposició *Paraules escollides de Llompart*.

El Teatre del mar de Palma fou el lloc escollit per a la celebrar una de les accions més especials: *la representació dels mots que m'han abocat al poble* per la companyia Produccions del Mar.

L'endemà, 24 de maig de 2025, a Can Alcover, l'OCB, Acció Cultural del País Valencià i Òmnium Cultural de Catalunya varen oferir un acte conjunt en memòria de Llompart.

En record i honor de **Joan Alcover i Maspons**, a més d'un selecte resum de la seva biografia, Jaume Gual aporta un exquisit article de Josep Maria Llompart sobre com va néixer el mite de «La Balanguera», el poema musicat pel compositor Amadeu Vives i Roca, que és ara l'himne propi de la nostra Comunitat. Del compositor, Amadeu Vives, adjunta també una breu biografia.

Cal igualment recomanar, amb especial insistència, la imprescindible i gratificant lectura d'una altra joia preciosa eixida del doll permanent de saviesa històrica del nostre estimat i admirat P. Josep Amengual, a qui felicitem de tot cor perquè la Reial Acadèmia Mallorquina d'Estudis Històrics, Genealògics i Heràldics l'investirà el 29 de gener d'enguany, com **acadèmic d'honor**, per ser un dels majors coneixedors i especialistes de la Història Antiga de les Balears.

Es tracta de la valuosa ressenya del P. Amengual, generosament redactada per a la nostra Revista, atenent la petició que li férem, encisats per la saviesa i l'originalitat de la lliçó històrica que ens va donar a l'Assemblea General d'Amics del Seminari el 25 d'octubre de 2025 sobre el mateix tema, ressenya que ara publicam en aquest número amb el següent títol: *La configuració de la societat i de l'Església a la Mallorca medieval*. Resseguiu detalladament, sense presses, punt per punt, els efectes i la transcendència de la integració de Mallorca, per la conquesta de Jaume I, a la Corona d'Aragó, *com un regne amb identitat jurídica pròpia i dotat de lleis específiques*. Valora els pertinents

i encertats comentaris que fa el P. Amengual entorn a les afirmacions del següent breu resum:

La conquesta de Mallorca per Jaume I l'any 1229 va suposar la implantació d'una nova societat, amb un dret, una llengua, una cultura i una religió distintes. Aquesta transformació va comportar la creació de noves estructures polítiques, socials i religioses que marcarien la història de l'illa fins el segle XVIII i que s'inscriurien en un procés més ampli de construcció del Regne de Mallorca.

No volem cloure l'Editorial sense insistir simplement en el plaer i la grata conveniència de llegir els dos magnífics articles sobre el nostre benvolgut amic que recentment ens va deixar, **Ramon Rosselló Vaquer, l'Historiador que habitava dins la Història**, com el qualifica Andreu Manresa i Montserrat, l'autor del preciós article, i tal com el defineix Marina Roig Mateu, autora de l'amical ressenya biogràfica redactada per a Joan Rosselló.

Cal igualment destacar, fa molt de temps que ho tenim a la llista d'espera, el tast saborós que comporta la lectura curiosa i divertida que habitualment ens aporta el bon amic felanitxer, Bartomeu Rosselló, en els seu peculiar **Contant coverbos des de Felanitx** en la redacció dels quals el bon humor, la sana xafarderia curiosa i la gràcia subtil de les nombroses, singulars i sempre divertides anècdotes de les peculiaritats pròpies de les quals presumeixen els felanitxers ens desvetllen el somriure i ens deixen tastar el plaer de compartir sorprenents situacions o extravagàncies singulars en les respostes o expressions insòlites que selecciona Bartomeu Rosselló per als seus divertits coverbos.

I, per acabar, una darrera cordial i afectuosa recomanació: gaudiu de l'immens plaer de llegir, en estones de dolça serenor, la Crònica dels Amics Cantaires i Caminants del nostre fidel redactor, Pere J. Amengual. En la pàgina 17 del número 68 de la nostra Revista ja poguérem fruit de la fecunda exuberància de la seva màgica inspiració literària, quan ens va redactar un exquisit diàleg imaginari entre el papa Francesc i la senyora Pontons, asseguts els dos en una banquetta, dalt del carretó, mentre la somereta es quedava immòbil davant el teatre de la plaça de Búger, on els anomenats Amics del papa Francesc, reunits en assemblea, maldaven per exposar i difondre *les fites que consideraven més importants del papa Francesc*.

Ara, en la Crònica d'aquest número, Pere reprèn la figura imaginària del papa Francesc, acompanyat, en aquesta avinentesa, pel papa Lleó i la senyora Pontons, vestits els tres de blanc, asseguts dalt del carro amb la somereta davant el teatre de Búger.

Està tancat el teatre i també l'església: *S'ha suspès l'assemblea per falta de participants*, explica la senyora Pontons. *Sembla que la cosa ha quedat per més endavant.*

I l'exquisida conversa entre aquests insignes personatges deriva cap als bells comentaris de les novetats imminents que estan passant: altra vegada, fa estada en el Perú el rodamon Cil Buele, on ha recorregut des de Chiclayo, Lima i Perú fins a l'Amazònia. El Concert solidari de Binissalem. L'assistència de Joan Aumatell a la Ultreia Nacional del Salvador i, fins i tot, la vigent presència de la nostra Revista amb la urgent advertència als lectors que ens fan falta reforços per seguir escrivint.

La senyora Pontons engega la somereta i emprèn un trot alegre per damunt el primer raig de sol que traspasa la boira de l'alba i s'encaminen pel Pla de Tel a l'ermita de Sant Miquel.

Perfecte, magnífic, Pere. Enhorabona.

LA CATEDRAL DE MALLORCA I L'ANY GAUDÍ 2026

L'any 2026 se commemora el centenari de la mort de l'arquitecte català Antoni Gaudí, una efemèride que ha estat declarada *Esdeveniment d'Especial Interès Públic* pel Govern central. Amb motiu d'aquesta celebració, els disset espais on l'arquitecte va intervenir, majoritàriament situats a Catalunya, s'han coordinat per impulsar accions conjuntes, alhora que cada un d'ells també desenvolupa un programa d'activitats propi.

En aquest context, la Catedral de Mallorca presentarà un programa específic amb l'objectiu de posar en valor la intervenció única que Gaudí va dur a terme a la Seu a principis del segle XX. De la mà del bisbe de Mallorca, Pere Joan Campins, Gaudí impulsà una profunda reforma litúrgica i artística que deixà una empremta decisiva dins l'espai catedralici.

La Catedral desplegarà un ampli ventall d'activitats que combinaran el rigor acadèmic i científic amb una clara vocació divulgativa. Entre les propostes més destacades, hi ha una exposició temporal dedicada a l'obra de Gaudí a la Catedral, així com conferències per al mes de març i un simposium internacional previst per novembre, organitzats conjuntament amb la Càtedra Seu de Mallorca.

A més, la Catedral impulsarà diverses iniciatives adreçades a tots els públics, amb la pretensió de donar a conèixer el context en què es va produir la intervenció litúrgica i artística de l'arquitecte català al temple. Així, se preparen activitats que ens ajudaran a reviure el context que vivia l'Església i la Seu a finals del segle XIX i principis del segle XX o la figura del bisbe Pere Joan Campins.

La commemoració de l'Any Gaudí pretén que els ciutadans de Mallorca coneguin millor aquesta etapa cabdal de la història de la seva Catedral, un espai on la religió, la història i el patrimoni conflueixen com a símbol d'identitat de l'illa. El programa d'activitats es compartirà amb els edificis gaudinians de la resta de l'Estat, en un any concebut com a homenatge col·lectiu a l'arquitecte i al llegat espiritual i artístic que ens deixà a la Seu de Mallorca.

«La restauració litúrgica de la Catedral de Mallorca: Antoni Gaudí i el bisbe Campins»

La intervenció de l'arquitecte català Antoni Gaudí a la Catedral de Mallorca constitueix una de les reformes litúrgiques més singulars del panorama eclesial europeu de començaments del segle XX. No es tractà únicament d'una actuació arquitectònica o artística, sinó d'un projecte profundament arrelat en la renovació litúrgica impulsada per l'Església del seu temps, amb la clara voluntat de posar l'art al servei de la fe i d'afavorir una participació més viva dels fidels en la celebració del misteri cristià.

Gaudí i Campins, un tàndem insòlit

El punt de partida d'aquesta reforma es troba en l'encontre entre dues figures excepcionals: el bisbe de Mallorca d'aleshores, Mons. Pere Joan Campins i Barceló, i l'arquitecte Antoni Gaudí. El 20 de novembre de 1899, Campins visità Gaudí a Barcelona, davant el temple de la Sagrada Família, encara en plena construcció. Aquella primera trobada impressionà profundament el bisbe mallorquí, que veié en Gaudí la persona idònia per dur a terme una renovació de la Seu de Mallorca.

Després d'un segon encontre, el 18 d'agost de 1901, el bisbe Campins oferí a Gaudí la direcció de la restauració litúrgica del temple catedralici. El projecte s'inicià oficialment el 20 de juny de 1904. El bisbe Campins i Antoni Gaudí van treballar plegats amb gran sintonia, compartint la visió de renovar l'art sacre i posar-lo al servei de la fe i la litúrgia.

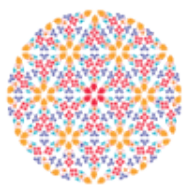
Un projecte al servei de la litúrgia

L'any 1904, el bisbe Campins va publicar una carta pastoral on definia els eixos principals de la reforma: adaptar l'espai de la Catedral perquè els fidels poguessin veure i escoltar millor, resoldre l'acústica, donar centralitat a la celebració litúrgica i destacar el paper del bisbe com a pastor de la diòcesi. També va defensar l'ús de la música, del cant coral i de la llengua pròpia.

Amb anterioritat a la carta pastoral i d'acord amb les indicacions del bisbe Campins, Gaudí definí la idea general del projecte mitjançant dues maquetes de fusta (1902), una de la capella Major i una altra de la capella de la Santíssima Trinitat. També redactà una memòria explicativa que presentà davant el bisbe i el Capítol el 4 de novembre de 1903.

La primera fase: l'adequació de l'espai (1904)

La primera etapa de la reforma, desenvolupada entre juny i desembre de 1904, se centrà en la reorganització de l'espai interior de la Catedral, inspirada en la restauració de la litúrgia medieval romana i en el Cerimonial de Bisbes. L'objectiu era recuperar el sentit

Catedral
de Mallorca

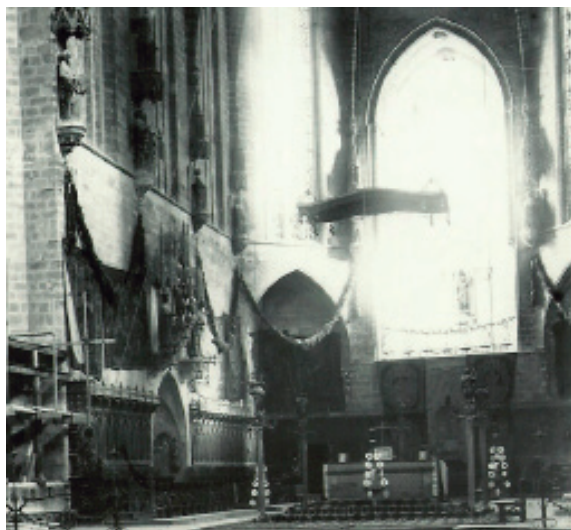
ritual de les celebracions i facilitar una participació més conscient dels fidels. Durant aquesta fase, Gaudí comptà amb la col·laboració de l'arquitecte Joan Rubió, qui ocupà el càrrec de coordinador de les obres.

Una de les actuacions més significatives fou el trasllat del cor, que fins aleshores ocupava el centre de la nau principal. Amb aquest moviment, Gaudí alliberà l'espai central del temple i permeté una major presència del poble fidel. El cadirat del cor, format per cent-deu cadires de fusta de noguer del segle XVI, fou col·locat a la capella Major, damunt una tarima que incorporava una caixa harmònica destinada a millorar l'acústica del presbiteri.

En aquesta mateixa fase es traslladaren també el portal processional i les trones renaixentistes, i es recuperà la visibilitat de la càtedra episcopal gòtica, símbol de l'autoritat del bisbe com a cap de la diòcesi. Per fer-ho possible, Gaudí desmuntà els retaules major que la tapaven, un gòtic i un de barroc. El primer, datat a la primera meitat del segle XV, ara es troba repartit per distintes ubicacions dins la Seu: damunt de la part interior del portal del Mirador -a mode de tribunal coral-, a la capella Major i a la capella de la Trinitat; mentre que el retaule major barroc fou traslladat a la parròquia de la Immaculada Concepció de Palma (Sant Magí).

L'altar major fou avançat cap a l'entrada del presbiteri, situant-lo en una posició més visible, sobre tres grades litúrgiques i sota un primer baldaquí penjat de les voltes. Aquesta disposició anticipava, dècades abans, alguns dels criteris que més tard promouria la reforma litúrgica del Concili Vaticà II.

A més, des de l'any 1904, Gaudí va potenciar la il·luminació elèctrica de la Seu, implementant un sistema pioner de làmpades elèctriques a la nau central, amb anells de ferro forjat, anomenats popularment «trobigueres», a les catorze columnes.

*La capella Major després de 1904.
Foto: Arxiu Capitular de Mallorca.*

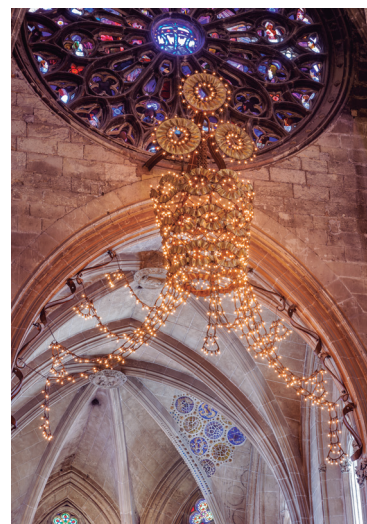
El 8 de desembre de 1904, quedava completada la primera fase de la reforma de la Catedral de Mallorca, coincidint amb el 50è aniversari de la proclamació del Dogma de la Immaculada.

La llum com a expressió de la fe (1905-1908)

La segona fase de la reforma, iniciada el 1905, estigué marcada per un ritme de treball desigual, condicionat per la disponibilitat pressupostària. En aquesta etapa, Gaudí posà especial èmfasi en la llum, element fonamental en la seva concepció espiritual de l'arquitectura.

Per una banda, va introduir un dels avenços més importants de l'època, l'electricitat, i per l'altra, va contemplar un projecte lumínic del qual només es materialitzà la rosassa menor i dos vitralls de la capella Major. D'aquesta forma, va combinar innovació tècnica i sensibilitat artística.

A les trobigueres instal·lades a les columnes l'any 1904, s'afegiren en aquesta fase cinc canelobres elèctrics en forma de corones daurades al presbiteri, a més d'una barana de set llànties a la capella de la Trinitat. Aquest sistema elèctric va oferir una atmosfera més lluminosa i solemne a l'interior del temple.

A l'esquerra, les trobigueres de les columnes. A la dreta, una de les corones del presbiteri.

Fotos: Catedral de Mallorca.

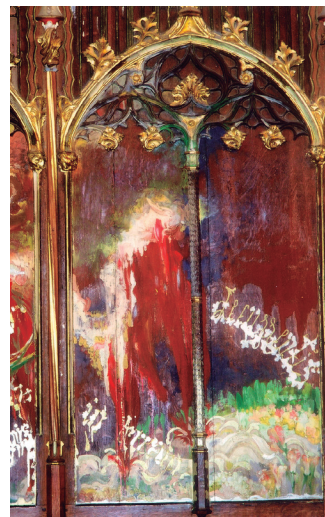
D'altra banda, Gaudí projectà un ambiciós programa de vitralls, del qual només se'n realitzà una part. Desenvolupà una tècnica innovadora, la tricromia, basada en la superposició de diversos vidres de diferent color i gruix. Els temes iconogràfics, proposats pel bisbe Campins, giraven entorn de la Lletania Lauretana i la figura de Maria com a Reina, reforçant així la dimensió mariana de la Catedral de Mallorca.

La culminació artística de la reforma (1908-1915)

La tercera i darrera fase s'inicià amb la incorporació, a partir del mes de juny del 1908, de l'arquitecte Josep Maria Jujol al projecte decoratiu que Gaudí havia dissenyat com a part final de la reforma. El jove arquitecte català fou el responsable del tractament artístic de la decoració mural de l'absis de la capella Major, focalitzada en la ceràmica i la policromia del cadirat, a més d'alguns grafitis, esgrafiats i trencadissos repartits per les capelles Major i de la Trinitat.

Un dels elements més destacats d'aquesta etapa és el mural ceràmic situat als murs que flanquegen la càtedra episcopal, on apareixen representats els escuts dels bisbes de

Mallorca, des de la creació de la diòcesi, el 1238, fins el 1924. Aquest conjunt reforça visualment la continuïtat apostòlica i la centralitat del bisbe en la litúrgica diocesana.

*A l'esquerra, vista de la capella Major després de la reforma. A la dreta, detall de les pintures del cor.
Fotos: Catedral de Mallorca.*

Sobre l'altar major, Gaudí instal·là el segon baldaquí l'any 1912, una obra d'una gran força simbòlica, amb espigues i raïm com a referència eucarística i un Calvari a la part frontal. Tot i estar realitzat amb materials efimers, com cartró i paper, aquest baldaquí constitueix una de les creacions més impressionants de l'arquitecte a la Seu mallorquina.

Vista del baldaquí, sobre l'altar. Foto: Catedral de Mallorca.

La reforma de la capella de la Santíssima Trinitat, que havia d'incloure nous sepulcres per als reis Jaume II i Jaume III de Mallorca, quedà inacabada a causa de la manca d'autorització reial i de la mort sobtada del bisbe Campins, el 23 de febrer de 1915. El 9 de

maig del mateix any, es liquidaren els honoraris de Gaudí, posant fi oficialment a la seva intervenció al temple mallorquí.

El llenguatge litúrgic de Gaudí en fusta i ferro

La presència de Gaudí a la Seu de Mallorca també es manifesta en un notable conjunt de mobiliari litúrgic: bancs, faristols, baranes, tamborets, un confessionari i un faldistori, realitzats principalment en fusta de roure i ferro forjat i amb l'objectiu de realçar la dignitat de la celebració litúrgica.

D'entre les obres de mobiliari destaca l'escala per a l'exposició del Santíssim, una de les creacions gaudinianes més originals i elaborades. És una escala d'altar plegadissa que serveix per exposar l'Eucaristia a través dels seus sis esglaons. Fou dissenyada per Gaudí l'any 1913. Igualment significatives són les insígnies basilicals: el conopeu i el tintinacle, realitzades després de la concessió del títol de «basílica» a la Catedral de Mallorca l'any 1905. Ambdues peces destaquen pel seu simbolisme i pel seu original disseny.

Cristina Ortiz Moreno

Àrea de Gestió Cultural de la Catedral de Mallorca

BIBLIOGRAFIA

COLL BORRÀS, Kika i Pere TERRASSA RIGO, «El cadiram, les tribunes corals i les policromies aplicades sobre el respatller del cadiram. Abril 2012-gener 2013», dins *La Catedral de Mallorca és el document. La reforma de Gaudí cent anys després*, vol. 10-III, coord. C. Mas, Catedral de Mallorca, 2015, pp. 199-259.

GAMBÚS SAIZ, Mercè, «La renovació visual de la Seu de Mallorca (1903-1947). El trasllat del cor i el procés d'instal·lació de vitralls», dins *Campins i Gaudí. La reforma de la Seu de Mallorca i la seva implementació en el monument (1903-1947)*, coord. M. Gambús i P. Fullana, Catedral de Mallorca, 2015a, pp. 275-421.

GAMBÚS SAIZ, Mercè, *La Catedral de Mallorca és el document. La reforma de Gaudí cent anys després*, vol. 10-I, Catedral de Mallorca, 2015b.

JAÉN PAREJA, Francisca, «El conjunto escultórico del retablo mayor gótico. Octubre 2007-Junio 2009», dins *La Catedral de Mallorca és el document. La reforma de Gaudí cent anys després*, vol. 10-III, coord. C. Mas, Catedral de Mallorca, 2015a, pp. 23-67.

JAÉN PAREJA, Francisca, «Las dos maquetas del proyecto de reforma de Gaudí. La maqueta para las capillas Real y de la Santísima Trinidad. La maqueta para la capilla de la Santísima Trinidad. Junio 2008-abril 2009», dins *La Catedral de Mallorca és el document. La reforma de Gaudí cent anys després*, vol. 10-III, coord. C. Mas, Catedral de Mallorca, 2015b, pp. 69-85.

JAÉN PAREJA, Francisca, «Los doseletes historicistas diseñados por Gaudí para el conjunto escultórico del retablo mayor gótico. Junio-agosto 2009», dins *La Catedral de Mallorca és el document. La reforma de Gaudí cent anys després*, vol. 10-III, coord. C. Mas, Catedral de Mallorca, 2015c, pp. 87-109.

LLABRÉS MARTORELL, Pere-Joan, *Gaudí a la Catedral de Mallorca*, Triangle Postals, 2005.

ROJAS CINCUNEGUI, Isabel i Alfredo CLARET BLASCO, «La decoración mural de la capilla Real. Una intervención durante la reforma de Gaudí sobre los muros y la cátedra episcopal: cerámica, bajorrelieves y policromías, hierros dorados y grafitos (dibujos preparatorios). Junio-noviembre 2010. El conjunto de doce candelabros de la capilla Real. Diciembre de 2010», dins *La Catedral de Mallorca és el document. La reforma de Gaudí cent anys després*, vol. 10-III, coord. C. Mas, Catedral de Mallorca, 2015, pp. 133-167.

ROTGER CAPLLONCH, Mateu, *Restauración de la Catedral de Mallorca*, Palma, 1907.

SAGRISTÀ LLOMPART, Emili, *Gaudí en la Catedral de Mallorca. Anécdotas y recuerdos*, Sociedad Castellonense de Cultura, 1962.

SEGUÍ TROBAT, Gabriel, «La renovació litúrgica a Mallorca: el relat teològic de la reforma de la Seu (1904)», dins *La memòria contemporània de la Catedral: Miralles, Rotger, Sagristà*, vol. 9, coord. P. Fullana i M. Gambús, Catedral de Mallorca, 2014, pp. 281-289.

SUAU PUIG, Teodor, «'La Seu ens ho diu tot a tots'. La restauració de Campins-Gaudí, materialització d'una idea de l'Església», dins *La Catedral de Mallorca és el document. La reforma de Gaudí cent anys després*, vol. 10-II, coord. M. Gambús, Catedral de Mallorca, 2015, pp. 39-113.

VICENS FONT, Gabriel, *Gaudí en Mallorca. Los hierros y otras actuaciones*, Palma, 2002.

A les onze en clau, el president Domingo Mateu obre a la sala del Parlament del Seminari Nou l'Assemblea General dels Amics 2025, que es presidida pel president emèrit Joan Bonet, el president Domingo Mateu, el secretari Macià Llabrés i l'il·lustre conferenciant, el pare Josep Amengual MSSCC.

El president Domingo dona la benvinguda als vint-i-sis assistents mostrant el seu goig per haver assolit el quart any de Presidència de l'Associació. Les seves paraules esmenten l'acord de pau signat aquests dies entre Israel i Hamas que permeten endevinar un bri d'esperança de pau en aquest 2025, declarat com any del Jubileu de l'Esperança pel papa Francesc. Parla en Domingo de la Catequesi Sinodal de l'Esperança comentant ensems el brillant escrit de Jaume Oliver publicat en el número 68 de la revista dels Amics: *L'Esperança, virtut teològica, cardinal i cívica. Apunts, reflexions i textos per a una catequesi*. Acaba la presentació de l'acte amb cites de la Bíblia que omplen de somnis d'esperança l'esperit dels presents.

Tot seguit, el pare Josep Amengual MSSCC treu un poal de saviesa fresca del seu pou i ens en dona a beure a tots els que l'escoltam. Ens fa una lliçó diàfana sobre el Cristianisme després de la conquesta de Jaume I, fet del qual ben aviat celebrarem el vuitè centenari. Comença a caminar el pare Josep per les Illes abans de la conquesta: l'imperi romano-bizantí, les basíliques paleocristianes, de les més

importants després de Ràvena i Roma, els vàndals... i els musulmans l'any 903. Destaca la resistència de vuit anys amb que es defensaren els romano-bizantins en el castell d'Al Rum (Alaró), la resistència més llarga coneguda a Occident. Ens fa fixar el pare Josep que l'endemà del 31 de desembre de 1229 fou l'u de gener de 1229. En aquelles saons, seguint el calendari de l'Encarnació, l'any 1930 no començà fins el 25 de març.

La conquesta del Rei en Jaume va ser sagnant -tots els imperis comencen vessant sang- i anorrea tres segles de civilització musulmana. Amb el rei en Jaume començà una nova societat i una nova església. No es quedaren a l'Illa els senyors de la conquesta. Hi romangueren soldats, i de Catalunya vingué nova gent immigrant que, a poc a poc, poblà l'Illa, orfe dels seus antics hostes, només quedaren esclaus musulmans que s'anaren extingint i els jueus -*els jueus són del Rei, els musulmans són hostils*-. Amb la nova gent vingué la llengua catalana i el Cristianisme. L'àrab era la llengua que es parlava a les Illes abans de la conquesta, fins i tot els jueus establerts a Mallorca que parlaven hebreu entre ells, al carrer ho feien en àrab, com a llengua comuna. No existia el mallorquí o una llengua moçàrab pròpia dels habitants de l'Illa en temps de la dominació musulmana.

El Cristianisme no fou un Cristianisme de missions, ho va ser d'implantació. Fa referència, el nostre conferenciant, a Ramon Llull com a missioner, que fundà l'Escola de llengües per a preparar gent envers d'una missió dirigida a l'exterior. No va ser així, en aquest cas, a l'Illa. De la mà de clergues, religiosos i religioses procedents de Catalunya s'implantà de bell nou el Cristianisme a tots els racons de l'Illa. Ens fa una passejada, el pare Josep, pels inicis d'aquesta nova església: les primeres parròquies, la Seu, els santuaris, els hospitals, els convents, les escoles a les parròquies -*escolà ve d'aquestes escoles*-, les ordes religioses de frares i monges, com les de Santa Clara, el convent de Sto. Domingo, els franciscans... i altres amb denominacions no tan conegudes com els Frares del sac, ses Jonqueres, ses Penedides... Menciona el Gran i General Consell com a institució de govern de l'Illa lamentant la manca d'unes Corts com a València i Catalunya..

Gràcies, pare Josep, per aquesta exposició que ens ha obert els ulls al paisatge de la nostra història primera.

Seguint l'ordre del dia, en Macià, secretari de l'Associació, presenta la Memòria de 2024. Per a destacar: que som 105 socis, la diada de Lluc, les caminades dels Caminants i els sis concerts de la Schola. La Memòria, l'estat de comptes de 2024 i el pressupost per a 2025 s'aproven per unanimitat.

Al torn obert de paraules, en Macià obre el tema de la pròxima diada a celebrar el 2026. Queda aprovat, a proposta de Bernat Vicens, que serà a la Porciúncula. L'Assemblea delega en la Junta directiva per a gestionar l'esdeveniment i prendre les decisions que calgui. Joan

Brunet havia proposat Sencelles, per Sor Francisca Aina Cirer, que queda per una altre ocasió. Quant a la Porciúncula, els assistents esmenten temes diversos per tractar a la pròxima diada: el pare Martorell com a músic, l'arquitecte Josep Ferragut com a constructor de l'església, els missioners i missioneres franciscans, la falta de vocacions, com es presenta el futur de l'orde... i surt el nom de Pere Fullana com historiador entès en el tema dels franciscans.

En Macià pren de bell nou la paraula per tocar el tema espinós dels socis que no paguen la quota d'associat. S'aprova que seran donats de baixa després dels tres advertiments reglamentaris, segons contemplen els Estatuts. També informa els assistents que la Junta directiva actual acaba el seu mandat l'any qui ve 2026 i que es convocaran noves eleccions. Insinua la necessitat d'un canvi a la junta directiva, que s'hauria de constituir per persones de refresc més joves per dur endavant l'Associació.

Jaume Gual anima els assistents a col·laborar a la revista dels Amics, que, diu, ja som molts pocs els que hi escrivim.

Bernat Vicens anuncia als presents que la propera sessió de les trobades de Búger, conegudes també com a Concili de Búger, serà dia 18 de novembre i versarà sobre *L'Esperança en els moments que vivim*.

Per posar fi a la jornada, socis amics i el pare Josep Amengual enrevoltam la taula del menjador que era dels teòlegs per dinar d'una paella saborosa que ens ha preparat en Nadal, des Pou de Lloret de Vista Alegre. Ens acomiadam ben dinats i beneïts d'unes gotetes de Tres Caires. Per molts anys.

Amics del Seminari. Pere J. Amengual

La configuració de la societat i de l'Església a la Mallorca medieval

Josep Amengual i Batle, M.SS.CC.

I. Introducció¹

Al segle XIII, el context polític i econòmic dels territoris feudals de la Península Ibèrica, especialment Catalunya, havia assolit un grau de consolidació que permeté l'emprenedoria d'empreses militars d'expansió. En aquest marc s'inscriu la conquesta de Mallorca per Jaume I, motivada principalment pels interessos mercantils dels comerciants barcelonins, ja actius en el comerç amb el nord d'Àfrica, i per la percepció de les Balears com a obstacle estratègic i focus de pirateria en les rutes mediterrànies.

La pirateria fou utilitzada com a pretext legitimador de la conquesta, en una dinàmica recurrent en la història dels imperis, comparable tant a l'actuació romana a les Balears com a altres episodis moderns. La campanya mallorquina, tot i el suport d'aliances internes i la divisió del poder islàmic a l'illa després del pas dels almoràvits als almohades, fou militarment costosa, especialment en la presa de Madīna Mayūrqa. El valí almohade Abū Yahyā al-Tinmalī fou derrotat, torturat i assassinat, fet confirmat per la crònica andalusina d'Ibn 'Amira, localitzada i editada en època contemporània.

Amb la conquesta, Mallorca s'integrà a la Corona d'Aragó com un regne amb identitat jurídica pròpia, dotat de lleis i corts específiques. Jaume I organitzà el nou regne mitjançant el repartiment de terres, documentat en el *Llibre del Repartiment* de 1232, mentre que els grans porcioners retornaren majoritàriament als seus dominis d'origen. El repoblament progressiu configurà una nova societat cristiana i feudal, amb una noblesa no fundacional —els títols mallorquins són majoritàriament moderns— i amb la presència de famílies com la de Ramon Llull.

El feudalisme mallorquí presentà inicialment trets mitigats gràcies a les Franqueses, que actuaren com una mena de constitució política i inclogueren limitacions a la tortura i un cert reconeixement de la dignitat personal, avalat també per sínodes del segle XIII. Tanmateix, amb el temps es produí una refeudalització i una pèrdua d'autonomia jurídica, especialment a partir de la derrota de Jaume III al segle XIV, en paral·lel a l'avenç del poder reial i a la recepció del dret romà, que afavoriren una tendència cap a l'absolutisme, característica de l'Antic Règim.

Econòmicament, Mallorca es consolidà ràpidament com un important port comercial mediterrani, amb una notable xarxa de consolats i un intens tràfic mercantil, inclosa la redistribució massiva d'esclaus. El sistema esclavista fou extremadament dur i, al

1 En la bibliografia cal tenir present Pere XAMENA FIOL- Francesc RIERA, *Història de l'Església a Mallorca*, (Els Treballs i els Dies, 29), Mallorca: Moll 1986, que abasta totes les etapes històriques i, més recentment, *Historia de las diócesis españolas*. 16. *Iglesias de Mallorca, Menorca, Ibiza*. Josep AMENGUAL I BATLE, (coord.), Josep AMENGUAL I BATLE- Pere FULLANA PUIGSERVER, - Joan PIÑA TORRES - Guillermo PONS PONS, (Biblioteca de Autores Cristianos), Madrid: 2020, 1096 p. Més recentment, Josep AMENGUAL I BATLE, *La història de Mallorca i les Religions del Llibre*. II: *El Regne independent de Mallorca (1229-1349)*. II/1: *La implantació del cristianisme, segons el model de cristiandat. Els musulmans, esclavitzats i desestructurats. Cristians i jueus, senyors del Nou Regne*, (Les tres Emes, 3), Palma: Llibres Ramon Llull 2024, 786 p. + 9 mapes.

llarg del segle XIII, la població esclava es reduí dràsticament, fins a desaparèixer en gran mesura.

Finalment, la conquesta de Mallorca s'explica com el resultat d'una combinació de factors econòmics i religiosos, inseparables en la mentalitat medieval de la Cristianandat, on política i religió es trobaven profundament imbricades. Aquesta manca de separació entre poder civil i religió, segons l'autor, ha tingut conseqüències de llarg abast en la història hispànica, i convida a una reflexió crítica sobre la necessitat del respecte al pluralisme i a la llibertat religiosa com a decisió personal, aliena a la imposició de l'Estat.

La conquesta de Mallorca per Jaume I l'any 1229 va suposar la implantació d'una nova societat, amb un dret, una llengua, una cultura i una religió distintes. Aquesta transformació va comportar la creació de noves estructures polítiques, socials i religioses que marcarien la història de l'illa fins al segle XVIII i que s'inscriuen en un procés més ampli de construcció del Regne de Mallorca.

II. La societat post-conquesta

2.1 La població

Prenguem en compte que, amb la conquesta, tret del territori i de les persones, tot fou nou, inclòs el calendari. L'era musulmana va acabar oficialment, i en la cristiana, la de l'Encarnació, que es va implantar, l'any no començava dia primer de gener, sinó dia 25 de març, i així durà més d'un segle. Per a molts és realment indiferent. Per a un historiador no tant. De tota manera, l'endemà de dia 31 de desembre de 1229, a Mallorca va ser dia primer de gener de 1229.

Doncs bé, en aquesta diada la població majoritària que hi havia a Mallorca foren els 7 o 10 mil musulmans capturats i reduïts com esclaus. Molts pocs romangueren com a pagesos o picapedrers, fusters, etc. Els seus fill i filles, nins encara, foren els companys de carrer de Ramon Llull, que nasqué pel 1232-1233, i així degué aprendre qualche cosa de l'àrab.

El petit contingent de cristians conquistadors que romangué a Mallorca va haver d'assumir el poder en nom del rei, o la lloctinència.² El primer de la sèrie va ser Bernat de Santa Eugènia o de Montgrí, designat pel rei en Jaume el mateix any 1230.^{3 4} el que corresponia al municipi de la Ciutat, i el que originà les viles, que començaren per ser parròquies.

2 Pere IV va canviar el títol pel de governador, i al s. XV a vegades li deien virrei; Ferran el Catòlic combinava les denominacions esmentades.

3 *Llibre dels feits del rei En Jaume*, 105, a JAUME I, BERNAT DESCLOT, RAMON MUNTANER, PERE III, *Les quatre grans cròniques*, Revisió del text, pròlegs i notes per SOLDEVILA, Ferran, (ed.), (Biblioteca Perenne, 26), Barcelona: Selecta 1971, 55. Vegeu, Josep CAPÓ JUAN, *La vila de Santa Maria del Camí. I: De la prehistòria al segle XVI*, Mallorca: 1980, 31-32.

4 Josep AMENGUAL I BATLE, *La història de Mallorca i les Religions del Llibre. II: El Regne independent de Mallorca (1229-1349)*. II/1: *La implantació del cristianisme, segons el model de cristiandat. Els musulmans, esclavitzats i desestructurats. Cristians i jueus, senyors del Nou Regne*, (Les tres Emes, 3), Palma: Llibres Ramon Llull 2024, 250.

El tercer poble establert a Mallorca va ser el jueu, que van trobar els conquistadors, i que continuaren la seva presència de prop 900 anys.⁵ Altres hebreus s'hi afegiren, d'entre els quals el rei en Jaume n'escollí com a funcionaris reials, en les finances, l'administració, encara que els va excloure de l'exercici de la justícia, reservada als cristians. Els jueus eren propietat del rei, al temps que fruïen de moltes llibertats. Sempre lamentaven la seva dispersió i submissió als cristians o als musulmans.⁶

2.2 El dret i les Franqueses

El nou dret a Mallorca derivava principalment dels Usatges de Catalunya, reinterpretats parcialment a través de les Franqueses concedides pel rei Jaume I, amb inspiració en la Carta de Població de Tortosa. Aquestes Franqueses reconeixien alguns drets personals, però no podem parlar de drets humans en sentit modern, que només apareixen de manera efectiva amb la Constitució de Cadis de 1812, quan els ciutadans deixaven de ser súbdits del rei per esdevenir titulars de drets civils, un procés lligat al cristianisme, que reconeixia la persona individual com a subjecte moral i espiritual. Els monarques poc a poc erosionaven les franqueses, en detriment del poble. Solament farem constar que tant aquest conjunt diguem-ne constitucional, com el sínodes del bisbe Pere de Morella, del segle XIII, prohibien la tortura de l'aigua bullent, per tal de treure la confessió de delictes als empresonats. La posterior inquisició i els tribunals reials foren un gravíssim retrocés, quant al respecte a la persona.

Llibre de franqueses i privilegis del regne de Mallorca

2.3 La llengua

De cap manera el rei Jaume I va caure en un impossible, com ho es el bilingüisme. Tota persona té una llengua, des de la qual n'aprèn d'altres, per a la comunicació. Durant més de tres segles la llengua dels insulars havia estat l'àrab. La llengua pròpia, com és ben sabut, a més de servir per a la comunicació, esdevé un símbol que identifica els pobles en el seu territori inviolable. De fet l'església a Mallorca va plasmar els seus primers sínodes, en el segle XIII en català, fet que no té parió.⁷

⁵ Josep AMENGUAL I BATLE, «El model de la conversió de *Theodorus* de Magona, porta per a la permanència dels jueus a les Balears, fins a l'*Almudaina iudaeorum*, sota Jaume I», *Seminari d'Història Medieval de Menorca. Ateneu de Maó*, 14 de gener de 2022. *Revista de Menorca*, 102 (2023) 155–181.

⁶ Inghetto Contardo. *La disputa amb els jueus de Mallorca (1286)*, Text llatí establert per Ora LIMOR. I traducció al català per Josep AMENGUAL I BATLE, M.SS.CC. Palma: Llibres Ramon Llull 2025, 380 p.

⁷ *Synodicon Hispanum*, XV, (BAC), Madrid: 2026, en curs de publicació.

2.4 La religió

El cristianisme catòlic es consolidà com a religió oficial de Mallorca. Tot i que el cristianisme havia estat present a les Illes des del segle III, la conquesta suposà una reconfiguració de les pràctiques i institucions eclesials, amb una presència creixent de la jerarquia eclesiàstica provinent de Catalunya i del Rosselló. Ja era previst l'establiment d'un bisbat i d'estructures pastorals que condicionaren la vida religiosa de l'illa.

Llastimosament no quedava cap vestigi del cristianisme anterior, que va desaparèixer per mor de l'ofegament a que degué ser sotmès a partir de l'any 911, segons les tradicionals mesures musulmanes, conegudes des d'Egipte a Espanya. El mossarabisme acabà pel segle XII. Si l'any 1229 quedava qualque cristià, que no fos captiu o mercader, no ho podem provar i, en qualsevol cas, no ha tingut la més mínima transcendència social. A València ja no n'hi havia.

2.5 El regne i la seva organització

El Regne de Mallorca, tot i ser creat com a regne independent, no disposava de corts pròpies inicialment i estigué subjecte al rei sense intervenció parlamentària pròpia, fet que l'arraconà dins la Corona d'Aragó, i fou exclòs en l'elecció del nou rei en el Compromís de Casp.

El creador del regne va ser el comte-rei Jaume I. Una pseudo-historiografia el desprestigia, per la seva titulació de comte de Barcelona, i que solament en el tractat de Corbeil hauria estat verament monarca. No pensava així el seu descendent Pere III, el qual no volgué renunciar al títol de comte. Tampoc els papes, que no dubtaren en recórrer al comte de Barcelona per defensar-se del mateix emperador d'Alemanya. El comte podia fer guerra i signar pau. El comte podia crear regnes, com els de Mallorca i València. Encunyava moneda i enviava i rebia ambaixadors. Es a dir, sense títol de rei exercia i li eren reconeguts tots els recursos d'una sobirania plena, com les dels altres caps de les nacions.

El comte de Barcelona no tenia cap complex, com no en tenen els estats de la Unió Europea quan toca el torn als ducs de Luxemburg per la seva presidència, i no sembla que aquest ducat visqui pitjor que el regne de Suècia. Em permet fer aquestes observacions òbvies, per tal que puguem bastir la nostra narració historiogràfica sense tants entrebancs llençats des de les Illes conquerides en el segle XIII. Els comtes no tingueren complexos de ser-ho, ni el Beat Ramon va tornar enrere quan l'any 1289 va signar *Ego magister Raymundus Lul, cathalanus*.⁸ Que al segle XVI ja a les Illes Balears s'hagués conformat una consciència de la natura de cada illa, almenys de Mallorca, també és evident; però sempre en positiu, i no per acomplexament, —o per enveja?—, com esdevé sovint en el segle XXI. Llull no baratava d'idioma, no en prohibia cap, però aprenia els que necessitava per a la seva missió. Miquel Costa i Llobera ens anima quan exclama: «Siau, qui sou».

8 Mateo OBRADOR BENNÀSSAR, «Ramón Lull en Venecia. Reseña de los códices é impresos lulianos existentes en la Biblioteca Veneciana de San Marcos», *BSAL*, 8 (1899) 303. Jocelyn N. HILLGARTH, *Diplomatari lul·lià: documents relatius a Ramon Llull i a la seva família*, Barcelona i Palma de Mallorca: 2001, n. 26, 59. En aquests termes l'ha presentat Gabriel ENSENYAT PUJOL, «“Ego magister Raymundus Lul catalanus”». Entorn a la identitat de Ramon Llull a l'Edat mitjana», *Zeitschrift für Katalanistik*, 31 (2018), 5-22. L'estudi ofereix un estat de la qüestió identitària a l'Edat Mitjana, com a introducció de la identificació de Ramon Llull.

L'antropònim dels habitants, fins al segle XIV avançat, continuà sent el de català, com evidencien documents sobre figures com Ramon Llull.

La independència del Regne durà fins a la conquesta de Felip IV (V), de 1715. Mallorca depenia del sobirà, i mai d'Aragó, de Catalunya o de València. Era una independència dins el que s'assembla a una confederació de regnes. L'any 1716 el nou rei va arrabassar el dret propi, la llengua, reduint-lo a una entitat administrativa, dominada, sense veu ni vot, com era la província creada aleshores.

III. La presència del cristianisme

3.1 Orígens i context medieval

El catolicisme es consolidà a Mallorca a través de la creació del bisbat i la immigració de preveres i religiosos procedents de Barcelona i del Rosselló. Les formes amb que es presentà l'Església provenien d'una altra tradició, si les comparam amb les anteriors a la conquesta musulmana. Aquestes devien ser més africanes, tenyides d'agustinisme. Tot i la destrucció d'aquestes formes litúrgiques durant l'època musulmana, les institucions eclesials del segle XIII seguien els models catalans i les normes conciliars, sobre tot les del aleshores recent concili del Laterà IV de 1215

En qualsevol cas, la documentació ens parla de com les normes i costums de l'església procedien de la Tarraconense, tenyides d'influxos carolingis i cluniacencs.

3.2 El bisbat de Mallorca

Malgrat la historiografia faci silenci sobre els set primers anys de la nova presència de l'Església catòlica a Mallorca, nosaltres volem dir que, en realitat, la va presidir el bisbe de Barcelona, Berenguer de Palou. Una església catòlica sempre és presidida per un bisbe, que la vincula a la comunió universal, envia els preveres i celebra la confirmació. Així ho va recordar el papa Gregori IX, l'any 1235, tot distingint aquesta missió, de l'encàrrec que tenia Ferrer de Pallarès, construir la dotació econòmica del bisbat, amb l'aportació del rei i porcioners de la conquesta. El seu retard va ser aprofitat pel Papa, que va prendre sota la seva directa jurisdicció el nou bisbat, declarant-lo exempt de la província Tarraconense.

Durant aquesta època es van crear la major part de les parròquies, la Seu, el seu Capítol, tot i que no consta com es celebrava la confirmació, ni sembla que hi hagués cap ordenació presbiteral. Per dir-ho clarament, Ramon Llull va néixer en l'Església plenament catòlica, abans que, pels anys 1237-1238, arribàs el primer bisbe propi de Mallorca, Ramon de Torrella. Recordant això tan elemental ens allunyam d'una historiografia tan mallorquina que verbalment podria parlar d'una església acèfala i cismàtica.

3.3 Capítol de la Seu i elecció de bisbes

Abans del nomenament del primer bisbe, el Capítol de la Seu ja existia, amb figures com Bernat de Santa Eugènia, mestre Joan Verí, i altres canonges dedicats a assessorar el bisbe i, a partir del segon bisbe, començaren a proposar candidats al papa, perquè nomenàs el nou bisbe, segons el concili del Laterà IV. Tanmateix, amb el nomenament

de Guiu de Terrena, la intervenció reial i papal en les eleccions esdevingué recurrent, vulnerant la norma canònica i concentrant poder en mans del rei.

3.4 La Seu i els temples parroquials

La Seu, promesa per Jaume I, s'edificà sobre l'antiga mesquita, amb aportacions econòmiques documentades des de 1250. Els temples parroquials sorgiren a mitjan segle XIII, amb la participació de mestres artesans i esclaus musulmans, i amb documentació sobre rectors i convenis amb frares dominicans per enterraments i litúrgia.

Els preveres, tots immigrants, s'establiren a llocs urbans i rurals des de 1230. Així, sense que consti en cap document, i abans de la bul·la d'Innocenci IV (maig de 1248), sorgiren les primeres quatre parròquies de la Ciutat, i la majoria de la Part Forana. No sabem quins criteris es van seguir. Suposam que van imposar-se els nuclis musulmans existents, reaprofitant les mesquites com a temples cristians. A diferència de les basíliques paleocristianes, les poques de les quals s'han trobat són vers el migjorn, mentre que les noves parròquies i les poblacions pre-turístiques són a la part situada cap al nord d'una línia que va de l'aeroport a Can Picafort. És la que diríem Mallorca humida, preferida pels musulmans, degut a la seva dieta més dotada de verdures i llegums. Després d'una etapa en què es reaprofitaren les mesquites com a temples, vers l'any 1250 degueren construir-se les noves esglésioles, amb picapedres musulmans i amb els artesans catalans que ja havien descobert que tindrien feina a Mallorca ex-cristiana.

3.5 Catequesi, predicació i textos

Fins al segle XV no apareix la noció formal de catecisme (concili de Tortosa, 1429). La formació religiosa inicial es realitzava a través de la missa, l'homilia. El primer llibre que va arribar a Mallorca va ser la Bíblia que enviaren els franciscans de Girona. És important prendre que ja fra Romeu Çaburguera va traduir al català diversos llibres de la Bíblia. Alguns dels quals es conserven.

3.6 Assistència social i hospitals

Els primers hospitals es crearen gradualment, atenent principalment pobres i malalts, amb especial dedicació a portuaris, viatgers i leprosos. Una epidèmia de 1229 va motivar la fundació improvisada d'un primer hospital. Aquesta dedicació als pobres és característica dels hospitals antics. La medicina no permetia una atenció com esdevé modernament.

3.7 Convents i vida religiosa

Els ordes mendicants, creació del segle XIII, assentats en les ciutats, com els frares predicadors o dominicans foren presents en la mateixa conquesta i els franciscans ben prest s'establiren a la Ciutat.⁹ Els primers vora el Palau Reial o Almudaina, i els franciscans al cantó del carrer de Sant Miquel i el dels Oms, fins que Jaume II els va ajudar per establir-se en l'actual Sant Francesc. Hi hagué els Frares del Sac, o Germans de la Penitència, en el carrer Bonaire. Els cavallers del Temple, els Hospitalaris de Sant

9 Josep AMENGUAL I BATLE, «La presència franciscana a Mallorca. La minoritat: conventuals, observants, clarisses, caputxins, terciaris, beguines, Religioses... T.O.R.» (Primera part), *Revista Hispano americana T.O.R.*, n.º 17 (abril 2023) 93-116 i (Segona part), n.º 18 (octubre 2023) 101-124.

Joan, els premonstratesos, que l'any 1240 es feren càrrec de la parròquia d'Artà, al temps que els del Temple rebien l'encàrrec de la de Pollença.¹⁰ Creiem que ambdues parròquies foren considerades com a llocs estratègics, atesa la presència dels musulmans a Menorca.

Vers 1232 el comte del Rosselló, Nunyo Sanç va cridar els monjos blancs de l'abadia de Poblet, perquè, a diferència dels frares, s'establissin a un indret esquerp i d'aigües abundoses, com l'alqueria Alpic, esdevinguda la Granja de La Real, i més tard d'Esporles. Però al cap de pocs anys el traslladà al seu alcàsser, avui Son Cabrer, en el *rial*, terme àrab, que significa horta, vora la Ciutat. Aquell nom semita va ser transformat per la gent en Real, com és conegut el monestir, el claustre i temple del qual perviuen avui. Ramon Llull s'hi va retirar algunes vegades per pregar i contemplar. Aquella horta era regada per les séquies d'en Baster i de la Font de la Vila, que també feien florir els horts de Sant Llorenç.

Ben prest es feren presents els convents femenins com el de Santa Margalida, doncs la seva priora consta en el *Llibre del Repartiment* de 1232. Vora aquestes monges de la Regla de Sant Agustí, arribaren les d'espiritualitat franciscana de Santa Clara, no gaire temps després de la mort de la fundadora.

Uns decennis més tard el poble va crear els santuaris en les muntanyes i turons com els de Lluc, Lloseta, Costitx. Aquesta llocs de fora vila oferien espais de devoció i formació espiritual, que completaven la pastoral parroquial.

3.8 Escola i formació dels preveres i dels missioners

No ens convenç molt l'opinió segons la qual ben prest ja hi hagués escoles que ensenyaven llatí i altres llengües, perquè encara no hi havia infants suficients. La Seu i els convents de frares devien ser lloc on aprendre de lletra; però de poc alumnat. Ramon Llull degué començar a anar-hi vers 1240. Ja convertit, promogué l'Escola de Miramar i altres col·legis missioners, formant futurs predicadors i infants amb finalitat evangelitzadora, antecedents de la *Propaganda Fide*.¹¹

3.9 Missió exterior

No sabem quan des de Mallorca van sortir els primers missioners vers el Nord d'Àfrica. El que ens podem resseguir és la missió lul·liana, que apostava pel diàleg i la convicció, dirigint-se a musulmans, jueus i monofisites. Els col·legis missioners reflecteixen una organització estructurada per formar missioners amb preparació lingüística i teològica, destacant l'estratègia missionera de Ramon Llull, que tingué la seva primera plasmació amb els missioners mallorquins que, arribaren a les Illes de la Fortuna o Canàries, a mitjan segle XIV, i van exercir la missió pel diàleg i l'aprenentatge de llengües.¹²

10 Josep AMENGUAL I BATLE, «Una presència dels canonges premonstratesos segons el model colonial: Bellpuig d'Artà (1230-1425)», *De Bellpuig a Bellpuig. Els premonstratesos, de les Avellanes a Artà. Palma-Artà, 13, 14 i 15 de setembre de 2018*. (Miscel·lània, 13), Palma: Departament de Cultura, Patrimoni i Esports i Política Lingüística. Consell de Mallorca, 2019, 99-118.

11 Josep AMENGUAL I BATLE, «Cinc tipus de Col·legis missioners i ecumènics, segons Ramon Llull, inclòs el dels adolescents. Un antecedent dels Col·legis missioners franciscans a Amèrica i de *Propaganda Fide*», a *I Jornades d'estudis locals d'Artà, setembre 2024*, en curs de publicació.

12 Gabriel ENSENYAT I PUJOL, «Lul·lisme i pràctica missionera mallorquina a les Canàries», ID., *Treballs sobre Ramon Llull*, 121-152. JOSEP AMENGUAL I BATLE, «L'herència lul·liana i la missió mallorquina a Canàries: la missió sense espasa». (Miscel·lània Gabriel Llompart/1), *Randa*, 61 (2008), 73-91.

IV. Conclusió

La conquesta de Mallorca i la implantació de l'Església cristiana catòlica configuraren una societat nova amb institucions polítiques, socials, culturals, lingüístiques i religioses específiques. Una aspiració essencialment cristiana, que és la resposta a la crida universal de Déu-Trinitat a la santedat segons Jesucrist es manifesta. La presència de l'església, les parròquies, els convents, els santuaris, les escoles i els projectes missioners, sota el lideratge de figures com Ramon Llull, articulà la identitat religiosa i cultural de Mallorca, amb repercussions que arribaren fins a l'educació, la missió exterior i la consolidació del catolicisme en la Mediterrània i més enllà.

MANCOR DE LA VALL

EL SANTUARI DE SANTA LLÚCIA

Antecedents

Aquell dilluns 31 de desembre de l'any 1229 fou de gran joia i satisfacció pel rei En Jaume I i per la seva host: havien conquerit la Madina Mayurqa, la capital de l'illa de Mallorca.

Què trobaren en el lloc de l'actual terme de Mancor de la Vall per repartir-se?

Pel que sabem tres Alqueries islàmiques i un petit poblet, d'entre 13 i 15 cases, dit Mancor. Les tres alqueries foren: Biniatzent, escrit Bizen, la

més petita de les alqueries amb 5 jovades (la jovada = 113.649,60 m²); Biniarroí, escrit Beniroy, amb una extensió de 10 jovades; Massanella, escrit Maizarella, més endavant, Massarella.

Quan el papa Innocenci IV a la butlla "*Cum a nobis petitur*", datada el dia 14 d'abril de 1248, mitjançant la qual es posaven baix la protecció de la Santa Seu els béns de les esglésies mallorquines d'entre les trenta-cinc parròquies, una de les quals era la parròquia de Sant Llorenç de Selva. Les terres de Mancor, Massanella, Biniarroí i Biniatzent quedaren incloses a la parròquia de Selva, cosa que ocasionà la dependència de Selva. Aquesta dependència quedà mitigada l'any 1771 quan es constituí la Vicaria in càpita de Sant Joan Baptista de Mancor, i va desaparèixer, l'any 1913, quan es va crear la parròquia de Mancor. Durant molts d'anys les lluites entre les dues parròquies foren constants, majoritàriament sobre el lloc de Massanella i el santuari de Santa Llúcia.

La dependència de Selva en la part civil Mancor va viure un període similar a l'eclisiàstic. Quan el rei Jaume II de Mallorca va fundar les dotze viles per fomentar la vida pública i estimular l'arribada de colons per repoblar l'illa, una de les quals va ser Selva, Mancor, Massanella, Biniarroí i Biniatzent quedaren integrats dins la vila de Selva, dependència que també va ocasionar moltes lluites i durà 625 anys, fins l'any 1925, quan Mancor aconseguí la independència.

El santuari de Santa Llúcia.¹

La primera notícia sobre la seva existència, amb base documental certa, està continguda en el testament de Pere Duran d'Inca, datat el 5 d'abril de 1348. Entre d'altres disposicions testamentàries hi trobam que a la seva obra pia, assigna cinc sous a diferents capelles de la zona, entre les quals hi ha Santa Llúcia de Mancor.²

¹ Gabriel Fiol Mateu. *Oratori de Santa Llúcia de Mancor de la Vall*. Impremta Politècnica. Palma 1994

² Nota publicada per Ramon Rosselló, historiador felanitxer que recentment ens ha deixat, en el programa de les festes patronals d'Inca de 1983, que dona com a font el "Archivo Histórico Nacional" Clero Carpeta 129 núm. 14.

Vida eremítica al santuari.

En el llibre de Col·lacions dels anys 1394 i 1395 hi ha una autorització donada pel bisbe de Mallorca Lluís de Prades i d'Arenós a dues ermitanes per sortir a recollir almoines per construir una cisterna al santuari, degut a la manca d'aigua que hi havia.

Un ermità, Joan Tàpies, va residir a Santa Llúcia molt poc temps. Arribà allà des de l'ermita la Cel·la de Ternelles de Pollença. El dia 21 de març de 1446 estava a Santa Llúcia, perquè aquest dia el bisbe de Mallorca li ordenà que abans de quatre dies es presentàs davant ell perquè volia fer-li certes interrogacions.

L'ermità Gregori Ripoll, pel testament que dictà a l'any 1644, coneixem la residència d'aquest ermità de Sant Pau a Santa Llúcia, perquè el 7 de juliol del mateix any, trobant-se a la villa d'Inca, detingut en el llit per malaltia corporal, tement morir, però amb tot l'enteniment i memòria íntegra, atorgà testament. Entre els llegats que va fer, hi ha el següent: *“Deixà a Andreu Mateu, àlies Patró, de Mancor una caixeta de pi i un morter de pedra”*. Al final disposà que tots els seus mobles fossin duits al Convent de Sant Domingo d'Inca perquè es fessin els sufragis que permeti el valor de dits mobles. *Si això no es compleix, deixa els mobles a l'església de Santa Llúcia, amb les mateixes condicions.*

Germans terciaris de Sant Francesc. Davant una manca d'acord, en l'hora d'anomenar un nou donat del santuari, entre el poder civil, representat per l'Ajuntament de Selva, i l'eclesiàstic, personalitzat pel mateix rector de la parròquia de Selva. A una reunió del dia 29 de maig de 1886 arribaren a un acord i s'aprovà posar ermitans dels Germans terciaris de Sant Francesc de l'ermita La Cel·la de Pollença. Atès que la plaça de donat havia estat adjudicada a un mancorí, el poble va fer la vida impossible als ermitans, sense tenir-ne la culpa. Els quatre mesos que residiren allà els varen passar totalment aïllats, i deixaren el santuari.

Escola de Gramàtica al santuari.

Per la lectura del plet entre dos clergues Mn. Miquel Amengual i Mn. Jaume Suau es dedueix, que per algun temps, hi funcionà al santuari una escola de Gramàtica. Probablement els jurats de Selva, a imitació de les coetànies i florescents escoles de les muntanyes de Randa, Santa Magdalena d'Inca i Montision de Porreres, volgueren oferir als joves de l'entorn un centre d'ensenyança, del qual sols es coneix el nom d'un mestre Mn. Gaspar Moger.

Cura del santuari.

Fent una vista general hem de dir que cuidaren de mantenir amb decència i oberta per als fidels, la casa i la capella del santuari, a més dels ermitans citats, molts dels donats, sacerdots responsables en diferents períodes, rectors de la parròquia, etc.

Entre d'altres, cal recordar, que també té lloc a l'actualitat, l'acolliment als Cursets de

Cristiandat (encara record la celebració del curset 100, que se celebrà a Santa Llúcia). L'Institut del Verbum Dei, creat per Mn. Jaume Bonet, que fou rector del poble de Mancor. Quan el Verbum Dei deixà l'edifici, se'n feu càrrec el rector de la parròquia de Mancor, Mn. Antoni Bennassar Cirer, i es passà a titular-se "Casa diocesana d'exercicis". Ell també va ser el que va introduir a l'oratori les missioneres dels Sagrats Cors, que ara ho han deixat, després de 52 anys d'estada allà, com veurem després.

Propietat del santuari.

Abans de 1913 la parròquia i Ajuntament de Selva organitzaven cada any la romeria de Pasqua al santuari, celebrant una processó amb la imatge de Sant Sebastià. L'any 1913 es va crear la parròquia de Sant Joan Baptista de Mancor. Aquest fet va ocasionar un fort enfrontament entre el rector de Mancor i el rector i l'Ajuntament de Selva. Mancor continuava essent del municipi de Selva, fins a l'any 1925 no tendria vida municipal. L'Ajuntament de Selva, pel seu compte, el dia 13 de maig de 1916, en sessió plenària, va aprovar inscriure la casa, l'església i la terra adjunta com a propietat seva. En tenir coneixement el rector de Mancor de dita inscripció, va lluitar per aconseguir la propietat del santuari a favor de Mancor.

Així i tot, sense tenir la propietat, la parròquia de Mancor va invertir molt en obres al santuari servint-se de la deixa de Turixant a la parròquia; es va fer la carretera al santuari, que se inaugura el 13 de desembre de 1948, festa de Santa Llúcia. Per poder allotjar la comunitat de l'Institut Verbum Dei i els assistents de caire espiritual, s'amplià molt l'edifici, de forma absurda i desmesurada, sense planificació ni respecte a l'entorn. Damunt la part antiga s'hi sobreposà una tercera planta i a la part de ponent s'hi anteposà un cos de nova edificació, que més endavant es va tombar parcialment. Tot fou finançat, en gran part, per l'erari diocesà; es construí en terra d'altri.

En temps del bisbe Rafael Alvarez Lara, quan es volgué assegurar que aquestes inversions es feien a béns propis, es constatà que l'únic propietari del santuari era l'ajuntament de Selva. El bisbe, en una instància, datada el 12 de febrer de 1966, sol·licità al batle de Selva la cessió de l'oratori en la forma que millor paregués a la corporació municipal.

El 18 d'agost del mateix any 1966, l'Ajuntament de Selva, tot i sabent que hi havia regidors que no sabien que el santuari era de Selva, aprovà la cessió

al bisbat del santuari de Santa Llúcia, amb aquests termes (apartat 10) "Ceder gratuita-

Inauguració de la carretera a Santa Llúcia (1948)

mente al Obispado de la Diócesis de Mallorca el Santuario de Santa Lucía y sus terrenos anexos”, i amb aquestes condicions (apartat 20) “Se condiciona esta cesión en que deberá continuar destinándose por el Obispo dicho Santuario a la misma finalidad a que viene siéndolo en la actualidad, y que de dársele otra que no sea religiosa y del bien común revertirá el repetido Santuario y terrenos anexos a este Ayuntamiento “.

Per tant, des d'aquell 18 d'agost de 1966, el santuari de Santa Llúcia és propietat del Bisbat de la Diòcesi de Mallorca.

LES RELIGIOSES MISSIONERES DEL SSCC DEIXEN EL SANTUARI DE SANTA LLÚCIA DE MANCOR DE LA VALL

Mancor de la Vall va viure el dissabte 10 de gener una jornada plena d'emoció amb el comiat de les tres darreres monges que havien habitat i custodiat el santuari de Santa Llúcia durant més de cinquanta anys. Sor Magdalena, Sor Joana i Sor Maribel, membres de la congregació de les Missioneres dels Sagrats Cors, tancaren així una etapa profundament arrelada a la vida espiritual i social del municipi i es traslladen a altres comunitats de la mateixa congregació a Pollença i Lluçmajor.

L'acte central de comiat va ser una missa solemne celebrada a la parròquia de la vila, presidida pel bisbe de Mallorca, Mons. Sebastià Taltavull. El temple es va omplir de veïns fidels, com a gest d'agraïment per la tasca feta durant tants d'anys. Els volgueren acompanyar religioses d'altres comunitats. En acabar l'Eucaristia, reberen una placa commemorativa, lliurada pel batle, Pep Frontera, en nom de tot el poble, en reconeixement a totes les religioses de la congregació de les Missioneres dels Sagrats Cors, que durant aquests 52 anys han estat al capdavant d'aquesta casa d'espiritualitat, propietat de la Diòcesi de Mallorca.

El santuari de Santa Llúcia continua obert i gestionat pel Bisbat com a casa d'espiritualitat i oratori, un espai obert a la visita, destinat a l'oració personal, el silenci i el recolliment, així com a recessos espirituals, trobades pastorals i celebracions puntuals.

Jaume Gual Mora

2025 ANY JOSEP MARIA LLOMPART

El Consell de Govern de la Comunitat Autònoma, en el mes de setembre de 2024, va aprovar la declaració de l'any 2025 com a Any Josep Maria Llompart a les Illes Balears, en reconeixement a la figura d'aquest destacat intel·lectual i referent del moviment de normalització de la llengua catalana.

Durant l'any s'han celebrat tot un seguit d'actes, des del mes de gener fins a final d'any en record de la seva persona. El Consell de Redacció de la nostra revista, Amics del Seminari, ha cregut convenient recollir alguns d'aquests actes que consideram més importants que s'han fet.

Homenatge en el cementeri de Palma. 28 de gener de 2025.

Així va començar l'Any Llompart, amb un sentit homenatge al poeta i activista cultural, mort fa 32 anys.

El primer en parlar a la trobada, al costat de la tomba de Llompart, va ser Antoni Llabrés, president de l'OCB, que va afirmar la voluntat de celebrar, recuperar i divulgar la figura de Llompart, “un home que va estar fortament vinculat a les institucions esmentades, cosa que demostra el seu caràcter polièdric i polifacètic”.

Tot seguit, Llorenç Perelló, director de l'IEB i Guillem Ginard, director insular de Cultura, varen lloar la seva generositat amb els escriptors més joves i la seva gran tasca, que ha fet que estiguem més orgullosos de la nostra identitat.

La seva neboda, Cèlia Riba, va parlar de la vida personal de Llompart ressaltant que “ell només volia ser poeta, però li va tocar fer tots els papers de l'auca”. Així mateix, va afirmar que les dues característiques que definien Llompart eren la bonhomia i la ironia.

Amb paraules ben planeres. Recital poètic

El dia 7 de maig, a la Casa Museu Blai Bonet de Santanyí, se va celebrar el “Recital poètic de Josep Maria Llompart” a càrrec de Pere J. Costa.

Davant el micro obert per a tot el públic, les persones presents varen poder recitar poemes de Llompart o d'altres autors insulars de la postguerra

Una ruta cultural per Palma en record de l'obra de Josep Maria Llompart, dia 17 de maig.

La ruta, que va ser guiada per la coordinadora de l'Any Llompart, la filòloga Pilar Arnau i Segarra, va recórrer alguns indrets de la ciutat, els més importants per a la vida i obra de Josep Maria Llompart.

Hi va ser present el que fou batle de Palma, Antoni Noguera, que va agrair la participació dels assistents i va recordar que Llompart va marcar una època en la història de la nostra ciutat per la seva implicació activa en la defensa de les llibertats, de la llengua, de la cultura i del territori. Palma no seria el que és sense persones com ell, que es va comprometre en moments molt difícils.

Llorenç Carrió va recordar que Llompart va ser declarat Fill Il·lustre de Palma el 2009 i va explicar les diferents actuacions que està fent l'Ajuntament per recordar la seva figura.

Els assistents varen poder conèixer detalls de la vida i de l'obra de Llompart a través d'indrets tan vinculats a la seva figura com l'impremta de mossèn Alcover, la primera seu de l'Editorial Moll, Can Alcover, Can Colom, l'Estudi General Lul·lià i la plaça Major, on es va comentar el discurs que va tenir lloc a la manifestació per a l'Autonomia de l'any 1977.

Durant la ruta, na Pilar Arnau va anar explicant la biografia de l'escriptor.

Amb paraules ben planeres

Recital poètic

Volta per la Casa Museu Blai Bonet

Recital poètic de Josep M. Llompart
a càrrec de Pere J. Costa

"Micro obert" per recitar poemes
d'autor(e)s insulars de postguerra

Refrigeri

Dimecres, 7 de maig a les 18.30h
Casa Museu Blai Bonet (Santanyí)
Entrada lliure amb inscripció prèvia a
publica@stel.cat

Dia 23 de maig de 2025, Mallorca rendeix un seguit d'homenatges a Josep M. Llompart en el dia del centenari del seu naixement (23 de maig 1925).

Aquest dia, Llompart va ser el protagonista de diversos actes de matí i tarda. El primer va tenir lloc a Ca n'Oleo, on es va celebrar un esdeveniment institucional promogut per l'Institut d'Estudis Baleàrics en el qual, Gabriel Janer Manila va parlar del seu amic entranyable i del poeta de paraula sòlida i fecunda.

En el seu parlament, Janer Manila no només va citar versos de Llompart, sinó que també va parlar de l'home, a través de les seves anècdotes i vivències compartides. Entre altres coses, es va servir de l'obra i l'afecte del seu amic per recordar que un poble que es deixa anar com les paraules en un riu, està condemnat a morir de fred.

Darrere ell, varen ser alumnes de l'IES Josep Maria Llompart els qui varen prendre el relleu per recitar una selecció de poemes de l'autor mallorquí, com Camí Florit o Primavera.

No va ser Ca n'Oleo l'únic lloc on varen sonar les paraules de Llompart. De fet, a l'altra banda del Mediterrani, a la Fira Litterarum de Móra d'Ebre, a Tarragona, es va dur a terme l'exposició Paraules escollides de Llompart, promoguda per l'Associació Al Rum d'Alaró, també amb la col·laboració de l'IEB que coordina els homenatges.

Mentrestant, a la tarda, va ser el Teatre del Mar el lloc escollit per celebrar una de les accions més especials: la representació dels mots que m'han abocat al poble, de la companyia Produccions del Mar, amb dramaturgia de Carme Planells i direcció de Pere Fullana, que a partir dels textos del mateix Llompart, creà un espectacle que celebrà el centenari del poeta amb els intèrprets.

Cal destacar que Llompart va tenir un vincle profund amb el Teatre del Mar, de la fundació del qual va ser el primer president, i aquesta obra serveix per aproximar-se al seu vessant com a important membre de la cultura local que va anar, recordant la seva influència en la història del mateix teatre.

A la representació, hi varen acudir la presidenta del Govern Balear i altres polítics, el professor Joan Mas i Vives i el president de l'OCB, Antoni Llabrés.

Aquest divendres va ser, doncs, el dia dels actes centrals de l'Any Llompart, però no es va acabar tot aquest dia.

L'endemà, dissabte dia 24, es va dur a terme una ruta llopartiana per Palma, guiada per Joan Carles Palos i organitzada per l'Obra Cultural Balear, institució a la qual Llompart va estar molt vinculat i de la qual va ser soci fundador.

El mateix dia 24, a Can Alcover, la Federació Llull (Obra Cultural Balear, Acció Cultural del País Valencià i Òmnium Cultural), varen celebrar un acte en record de Llompart amb les intervencions d'Antoni Llabrés (OCB), Anna Oliver (ACPV) i Xavier Antich (Òmnium Cultural).

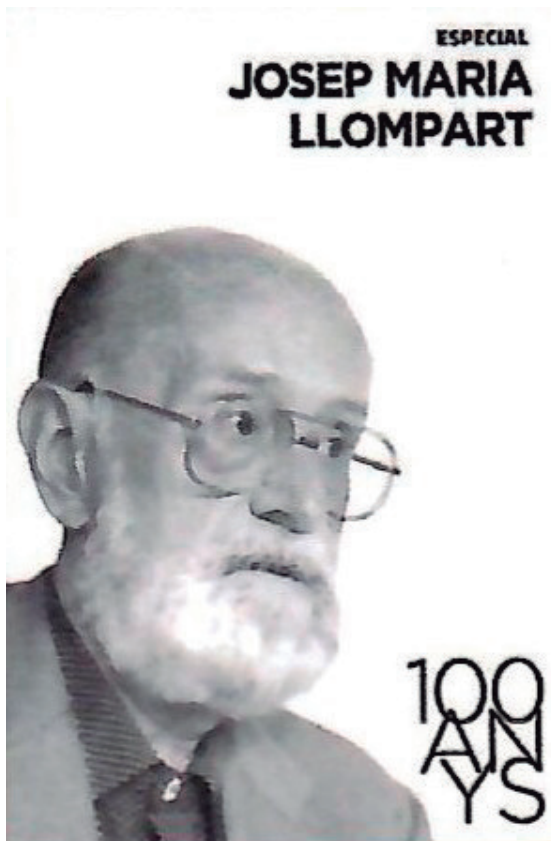
En acabar l'acte, a les 13h, es representà l'espectacle Bateguen Atzavares, a càrrec de Jansky.

Acte fet a l'OCB

Aquesta col·laboració, que teniu en les vostres mans, no recull tots els homenatges que es feren, dedicats a Llompart, així com els que encara es faran fins acabar l'any 2025.

Si estau interessats a conèixer en profunditat la seva persona, podeu consultar l'Especial Josep Maria Llompart al web següent: <https://www.arabalears.cat/hemeroteca>

Trobareu aquesta portada al número 1.268 de dia 17 al 23 de maig del 2025, de l'Ara Balears.

Allà hi ha l'Especial Josep Maria Llompart, 100 anys.

El document consta de 16 pàgines. El podreu baixar. Està en PDF.

Jaume Gual Mora

Ramon Rosselló Vaquer

Era en el 2015 quan jo començava els estudis d'història a la Universitat i en Ramon solia venir a Sant Salvador a dinar. Record que varen dir “veus aquell homo? Idoi és un historiador de Felanitx”. En aquells moments jo havia començat a fer recerca en els arxius sobre la història de Sant Salvador i, sincerament, no sabia per on començar. Pel que em varen suggerir que li demanés a en Ramon on podia trobar informació. Un dia que va tornar mos varen presentar i, ja que hi era, li vaig demanar ajuda sobre on podia trobar informació i em va dir “mira en el meu llibre” i això vaig fer. Quan vaig obrir el

seu llibre sincerament no vaig entendre res, tot eren paràgrafs i cites. Els llibres que jo coneixia no eren com els seus, però ben aviat vaig entendre lo important que era la seva obra per a gent com jo que començava a investigar. Allà hi era tot, tota la història de Sant Salvador transcrita directament de les fonts primàries.

M'agradaria remarcar-vos la particularitat de la metodologia d'en Ramon.

Es tracta normalment d'un recull documental i no d'una anàlisi de tipus històric, tot i que de vegades va escriure històries en solitari d'altres pobles i sobre temes concrets. Per fer aquests reculls i fer-los bé, com ho feia en Ramon, s'havia de tenir bon coneixement de les fonts, de quines eren i quines eren les més importants, cosa que en Ramon sabia a la perfecció. Per tant, es tracta d'una recopilació de dades, no és una anàlisi com a tal dels fets històrics, ell el que feia era un buidatge de les fonts històriques i les transcrivia en els seus llibres posant d'on treia tota la informació. És una metodologia típica d'alguns autors del segle XX, a Mallorca trobam altres autors que segueixen la mateixa metodologia com per exemple en Bartomeu Font Obrador a Lluçmajor.

La importància del que fan aquests autors és que per primera vegada s'apropen a unes fonts històriques que no s'han tractat, fan un buidatge i llavors aquesta feina serveix per als futurs investigadors facilitant-los la feina de recerca. Hem de tenir present que en Ramon era un investigador de vocació, un apassionat dels arxius i un autodidacte d'una curiositat inesgotable, a més d'una persona cultíssima que es va beneficiar d'aquesta mateixa curiositat que ell responia llegint. Era un home d'una generositat intel·lectual i humana poc habitual.

Nascut a Felanitx l'any 1944, Rosselló cresqué en un entorn rural marcat per la senzillesa i la feina del camp. Aquesta identitat pagesa marcà la seva manera de veure el món: una mirada arrelada, pacient, observadora, que cercava entendre els processos humans a través de la vida quotidiana.

Va estudiar Humanitats al Seminari de Mallorca, on adquirí una sòlida formació en llatí i en cultura clàssica i la de base cristiana. Si alguna cosa distingia en Ramon era la seva capacitat per llegir escriptures medievals i modernes amb una precisió admirable, hi ha qui diu que “si en Ramon no podia llegir un document, no el podia llegir ningú”.

Tot i no seguir la carrera eclesiàstica ni universitària tradicional, en Ramon es va formar de manera autònoma i constant. La seva curiositat el dugué als arxius més importants de l'illa: el del Regne de Mallorca, el Diocesà, el Capitular i també a institucions de fora, com l'Arxiu de la Corona d'Aragó o l'Arxiu Històric Nacional.

El 1994 ja havia publicat més de cinc-centes obres; trenta anys més tard, la seva producció superava les sis-centes cinquanta. M'agradaria destacar la incidència de la seva obra a Felanitx, i per això ara és important anomenar algunes de les seves obres més rellevants:

Els germans “Firella” Joan i Ramon

- **Notícies i documents per a la història de Felanitx (Miscel·lània).**
Publicat l'any 1972.
- **Documents per a la història de Felanitx. Segle XIV.**
Publicat l'any 1972
- **Cronició felanitxer. Apèndix. S. XIII-XVI.**
On recull documents i notícies de l'època, publicat l'any 1986.
- **Cronició felanitxer. 1500-1550.**
Publicat l'any 1978
- **Quatre noticiaris felanitxers (segles XVIII-XIX).**
Publicat l'any 2000.
- **Antologia de texts.**
Es tracta d'una compilació de texts històrics transcrits per Ramon Rosselló.
Publicat l'any 2007.
- **Noticiari de Felanitx, des del 1228 fins al 1979.**
- **Felanitx, persones i fets (tom I-VI).**
És una obra que arriba fins a l'actualitat.
- **Música, teatre i festes a Felanitx.**
Publicat l'any 2013
- **Felanitx 1931 – 1952. Crònica de la Segona República, la Guerra i la Postguerra.** Publicat l'any 2017
- **La Germania a Felanitx. Joanot Colom i Cifre (500 aniversari).**
Publicat en el 2021.

S'ha de tenir en compte que en l'època en què va començar a publicar aquestes obres, els anys setanta, era un moment en què la història local i rural de Mallorca eren menyspreades. La pagesia i el món de la ruralia es veien com un passat prescindible, oblidable, associat a l'endarreriment, mentre que la societat mallorquina s'abocava al boom turístic i a la modernització. En aquest context, les seves històries locals contribuïren al reviscolament de la consciència col·lectiva de la Part Forana i a la revalorització de les arrels pageses i populars. La recerca històrica tradicional estava molt centrada en els grans personatges i institucions, i en Ramon va ser un renovador de la historiografia mallorquina, introduint temes nous i socials com l'homosexualitat, la sexualitat, la marginació, l'esclavatge, la música, la Inquisició, els dietaris o la correspondència. Qüestions que aleshores (dècada dels setanta i vuitanta) eren inèdites i fins i tot "tabú" dins la recerca acadèmica.

Ramon, de forma directa o indirecta, va ser un defensor del català. Va escriure tota la seva obra en català, fins i tot quan l'ús escrit de la nostra llengua encara trobava entrebancs. Les seves obres varen ajudar a consolidar l'ús del català com a llengua de recerca, divulgació i identitat col·lectiva. En un temps en què molts autors encara escrivia en castellà per motius editorials o polítics, en Ramon va optar per fer història de Mallorca en la llengua de Mallorca, reforçant així la connexió entre llengua, territori i memòria.

Tot i la magnitud de la seva tasca, en Ramon treballà gairebé sempre per iniciativa pròpia i amb recursos personals. La seva generositat i el seu compromís amb Mallorca el convertiren en un referent per a generacions d'historiadors, a qui ajudava amb paciència i saviesa a descobrir els arxius i llegir la documentació antiga.

De veure'l a Sant Salvador i creuar alguna salutació amb ell, vàrem passar a què després de la pandèmia coincidíem a Can Rosa. Ell normalment es referia a mi com "sa neboda", ja que solia anar a fer es cafè amb sa meua tia, i els dematins ens reuníem tots tres allà a l'hora d'es cafè. He de dir que de tot d'una no entenia molt bé es seu humor, però quan el vaig conèixer millor he de dir que era una persona molt divertida i sàvia. Era un plaer sentir-lo xerrar d'història i, com que ell sabia que jo havia estudiat la carrera d'història, més en xerràvem. Sempre m'acabava contant alguna cosa que jo no sabia i em deia "com tu saps..." i jo li deia que sí sempre, encara que pentura no en tenia ni idea. Aprenia molt amb ell i els dematins passaven volant.

Un cop em va encomanar una feina, escriure un article pel setmanari perquè expliqués una cosa que per ell era molt important i ja que hi som la remarcaré aquí, que segur que a ell li hauria agradat. El cas de mestre Pere Esperança, al qual se li atribueix un pronòstic l'any 1859. Si s'acudeix a les fonts es pot veure que aquest pronòstic començà l'any 1635 i mestre Pere havia nascut l'any 1634. En Ramon a la seva obra deia que era difícil de creure que un minyó d'un any sigui capaç d'elaborar pronòstics. Per això em va passar un llibre seu on ho explica, i aquí m'agradaria recomanar-vos el llibre **Felanitx, persones i fets**, que ben segur el trobareu ben interessant.

Puc dir que la seva obra per gent com jo que en es seu moment ens hem iniciat a sa recerca, és molt valuosa, i en aquest cas remarca la importància de la seva obra a Felanitx. I hem de tenir present que, tot i la magnitud de la seva aportació, Ramon Rosselló no cercava protagonisme ni reconeixement personal. Sovint publicava en editorials petites o autoeditava els seus treballs, finançant-los de la seva pròpia butxaca.

Ben poques vegades va cobrar dignament per la seva feina i, quan rebia algun honorari, no era altra cosa que una modestíssima ‘alegració’ que no compensava tantes hores de feina. Això diu molt sobre el seu caràcter: treballava per convicció, no per rendiment. La seva recompensa era veure que el coneixement avançava i que els joves aprenien a estimar els arxius.

En Ramon també fou un mestre generós. Molts estudiants i investigadors novells recorden com ell els ajudava a trobar fonts documentals, a interpretar textos o a entendre el context d'un manuscrit. Sempre trobava un moment per orientar, per suggerir un camí o per compartir un descobriment. En aquest sentit, la seva aportació formativa va ser tan valuosa com la seva obra escrita.

Sí, hem perdut un gran historiador i investigador, però també hem perdut un bon veïnat, un familiar i un bon amic per aquells que el coneixíem. Dir que era una persona molt amable, molt correcte, però sobretot una persona sincera, i avui en dia es una característica que escasseja i s'ha de valorar. Se li han de donar unes gràcies pòstumes per tot el que va fer i tal vegada alguns ho valoraran més o menys que els altres, però independentment d'això, no es pot negar com és de valuós el seu llegat per Mallorca.

Marina Roig Mateu
Graduada en Història

L'historiador que habitava dins la Història

Andreu Manresa i Montserrat

Periodista. Exdirector d'IB3

Ramon Rosselló Vaquer (Felanitx, 1944, Palma 7 de setembre de 2025).

Faig part avui d'aquestes planes de germanor i de complicitats, com aquell que diu de cristians vells, seminaristes mallorquins d'un temps, gràcies a l'envit de Tomeu Rosselló 'Alòs', que va fer passes i me demanà a Felanitx si podia fer-ne una peça de memòria aposta per aquestes planes en record del recentment traspassat amic comú, en Ramon Rosselló Vaquer, de 'Firella'. El dilecte teòleg i mossèn, el gran Bartomeu Bennàsser Vicens, me va fer avinent una partida d'exemplars impresos d'aquesta revista, 'Amics del Seminari', que me sembla una iniciativa ben traçada.

En Ramon Rosselló es deia investigador, esquivava anomenar-se historiador, perquè no era acadèmic de formació universitària científica titulada, d'aquells que en fan professió gremial i són tan gelosos -alguns- dels seus hàbits i tresors trobats, de vegades minsos de coneixença i saviesa, tot s'ha de dir.

El nostre amic havia fet cinc-centes obres (títols) d'investigació, llibrots, fulletons i llibres, amb dades i sense palla. Era un missioner de la història, un viatger incansable i minuciós en les planes del nostre passat, escrit sumàriament en pergamins i papers vells, de segles, de lletra retorçada, paraules abreviades quasi en jeroglífics o gests de ploma.

Rosselló era un dels mallorquins, sens dubte, que més informació havia afinat, trescant, triant i resumint notícies i fets sobre la peripècia històrica -escrita- dels nostres avantpassats des del segle XIII, poble a poble. Era obert i cooperatiu, feu miscel·lànies i històries locals de molts de pobles de les illes, sol i en col·laboració amb companys seus dels distints indrets, bastants d'ells mossens coneguts al llarg de la seva biografia que començà a fer-se als anys de Seminari. No hi havia parròquia, església o convent, els seus arxius d'arrel antiga, que li fos aliena en la seva missió amb vocació científica. Ara me'n tem que un gran estol històric de capellans, mossens, seminaristes i gent d'església han protagonitzat la recerca històrica, confegit el passat en detalls de minúcia important i -sobre tot- foren personatges capdavaners de la defensa de la llengua, la terra i la cultura del país des del pas pels seminaris. I això d'ençà de la Renaixença.

En Ramon Rosselló Vaquer, va ser un més dels compromesos des de la fe per a esbrinar els fets certs sobre els seus avantpassats. Les recerques eren sobre mots, persones i fets concrets, sobre aquells que passaren sobre l'illa, hi quedaren, i allò que documentaren: llibres de baptisme, casaments i defuncions de les sagristies eren i són

AMICS DEL SEMINARI Núm. 70

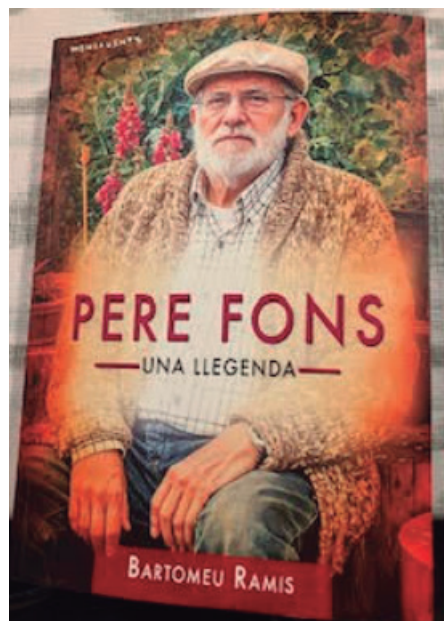
He escrit abans que en Ramon era felanitxer des de l'Edat Mitjana que habità o en visità els fets, i no tan sols feu esment a les referències epidèmiques de les societats i les notícies contemporànies de les revistes i diaris als darrers temps. Discret, caparrut, humil, lliure, tímid emperò orgullós i valent a contra vent i malgrat la gent, així era el nostre amic extint.

Ens presentà el noticiari general i essencial de tota Mallorca i Menorca medieval, lliurà un llarg retrat panoràmic i minuciós de la història, sense la pols i la retòrica estantissa, ni la visió màgica dels autors que inventaven. Va fer una missió per evitar que se'n perdi la memòria i les raons, per a perfilar el document general que ajudi a entendre l'ahir emboirat i l'actualitat que resplendeix. Els seus treballs directes sobre la documentació del paper de l'Església en la guerra civil foren, com tots, peces indiscutibles o mares d'altres investigacions alienes. Fins i tot la seva primerenca dèria de fer l'arbre genealògic sencer de la família i del llinatge Rosselló, el seu.

Sciat debent In Indos subtilissimę Ingenium habere. Ac
ceteros as In arabia matura sic comestiva. et ceteris libere
disciplinis concedere. Et hoc manifestum est. In nobis
figuris quibus assignata. unum quatuor gradum.
cuiuslibet gradus quatuor hęc sunt formę.

PERE FONTS. UNA LLEGENDA.

1

Confii que la benvolença d'en Jaume, benaurat patriarca de marginats i vulnerables, me deixi presentar-vos Pere Fons amb paraules que transcriu de l'Introït essencial que ell signa i que obre el llibre. Mirau com ho diu: ... *escriure una hagiografia del capellà més escandalosament evangèlic, arriscat aventurer disfressat de missioner, bruixot untat amb tots els olis sacramentals, serf d'una terra de terrossos, mal areg mascle somerí, com és el nostre rector de Son Macià, de Vilafranca, de Maria, de mig Perú i de la meitat de Cuba... Creu-me, amic lector, porga amb esment, amb fe i calma, l'arena humida i fresca d'aquest riu cabalós que és la vida i miracles del capellà Pere Fons i Pascual*. No trobaré mots més encertats que aquests, amics.

De la mà de Bartomeu Ramis pujau al seu vaixell d'entrevistes, ben ordenades i transcrits fidelment, deixant parlar, en bon criteri, en Pere i altres persones que el conegueren i convisqueren, algunes sota la mateixa teulada, com és el cas del nostre Jaume Santandreu. Salpau i navegau al llarg i ample de la vida

d'un jove amb qui compartírem anys d'estudi i el vérem llaurar al mateix Seminari, d'un capellà que pegà portada al portam de la Sagristia i obrí l'església al carrer, al mercat, als cafès, als homes i a les dones de la terra, al poble.

Als seus vuitanta-cinc anys, no vos deixarà indiferents el porqueret de Son Mesquida Vell.

Pere J. Amengual Bestard

1

PERE FONTS. UNA LLEGENDA.

Bartomeu Ramis i Ensenyat. Documenta Balear. 2025

LA BALANGUERA

(Com va néixer un símbol)¹

A la primeria de l'any 1903 havia tingut lloc la inauguració del Gran Hotel de la ciutat de Mallorca, aquell casalt, avui tan malmès, amb el qual l'il·lustre arquitecte Domènech i Montaner trasplantava a l'illa la glòria i la misèria del modernisme barceloní. Dia 15 de febrer d'aquell any, s'hi celebrava un dinar d'homenatge a Miquel Costa i Llobera. El poeta havia estat proclamat Mestre en Gai Saber pel Consistori dels Jocs Florals de Barcelona, i, com era ús i costum en el començament del segle, calia solemnitzar l'esdeveniment amb l'àpat ritual.

Degué regnar una certa eufòria en el curs de l'homenatge. Mallorca, almenys pel que fa a la vida intel·lectual, estrenava el segle XX amb un demble de plenitud, i la seva presència cobrava pes en els horitzons de la literatura catalana. Aquell 15 de febrer de 1903 es va congregar al voltant de Miquel Costa i Llobera la plana major d'allò que ja anomenaven "*Escola Mallorquina*". Per ventura és significatiu que el lloc de reunió fos el primer local que Mallorca posava al servei d'una indústria —el turisme— que amb el temps acabaria revolucionant els plantejaments econòmics i les estructures socials de l'illa.

La bauxa a la qual ens referim és al·ludida per Joan Alcover en una carta que escriu dia 5 de març al seu amic Joan Lluís Estelrich: *"Ja sabràs que va resultar molt bé el dinar an En Costa. Allà vaig recitar jo "La Balanguera", una cançó que he compost sobre el tema popular tan conegut. L'han alabada molt els amics, i diuen N'Oliver i N'Alomar que és la millor cosa que he escrit. Jo no sé què vols que et digui"*.

De les paraules del poeta es dedueix que aquella primera lectura pública de "*La Balanguera*" va suscitar vertader entusiasme. Miquel dels Sants Oliver i Gabriel Alomar —persones solvents— s'apressen a manifestar a don Joan que aquell poema és el millor que ha escrit. De segur que en aquesta afirmació no marquen matisos de sorpresa. Fins i tot de part del mateix Alcover: *"Jo no sé què vols que et digui"*. Joan Alcover fregava aleshores la cinquantena i havia publicat quatre volums de poesia castellana. Deixant de banda una progressiva seguretat en l'ofici, amb prou feines es podia observar al llarg d'ells algun modest avenç.

Joan Alcover havia triat, de jove, el camí més fàcil: la rèplica provinciana d'allò que es dura a la Cort. I dins aquest camí s'havia mantingut amb fidelitat tenaç. Constant devot de Campoamor, havia ironitzat amb un somriure que volia ser de suficiència; havia vessat dins versos carrinclons unes gotetes de filosofia casolans, havia confós l'elegància de qui contempla el món des d'un pla superior, amb la buidor de l'esguard indiferent que llisca damunt la superfície tot just esgratinyant-la. Havia cregut, en fi, que l'ús de l'idioma oficial —la llengua de la Cort— era un pressupòsit indispensable per a poder aspirar a una vasta, autèntica i seriosa audiència.

En el començament del segle, la poesia de Joan Alcover pagava el pecat d'haver-se vestit a l'última —o a la penúltima— moda de quan era jove, amb la penitència de restar deplorablement envellida. Qualsevol hauria dit que el poeta, a frec de la cinquantena, li havia arribat l'edat de jubilar-se. Res de nou podria afegir a una obra mimètica, discreta, mediocre i ja sense justificació. D'altra banda, canviar de rumb i temptar noves descobertes no sembla propi de qui s'acosta al llindar de la vellúria i se sent ja definitivament fet, ja per sempre en el lloc —millor o pitjor— que ha merescut. El mateix Alcover en tenia consciència, i per això els

provincians elogis de la societat mallorquina ressonaven malenconiosament en el buit de l'obra què no havia escrit.

Tanmateix, certs avatars de la vida, aquelles hores tràgiques que donen a l'existència un sentit més alt i més seriós, van empènyer el poeta a entaular un darrer combat a tot o res. “*Sigues tu mateix*” és el lema que el guia en l'esforç final per assolir l'expressió poètica; aqueixa expressió que havia estat per a ell un ornament i fins i tot una vanitat, però que ara se li imposa com a necessitat indefugible.

La victòria del poeta és gairebé un prodigi. En despullar-se d'oripells i prejudicis, una veu plena de frescor, poderosa, estremidora, batega en els versos que, a frec de la cinquantena, escriu. Amb la crisi de l'home havia coincidit la crisi de l'artista; i llavors tota llengua que no fos la materna, l'havia rebutjada el llavi febrosenc, com el contacte de quelcom inexpressiu, fred i metàl·lic. És la veu del poeta nou, la veu del gran poeta català.

“*La Balanguera*” és el primer fruit madur de la metamorfosi. “L'han alabada molt els amics, i diuen N'Oliver i N'Alomar que és la millor cosa que he escrit”. N'Oliver i N'Alomar no s'equivocaven. Acabava de néixer un poeta d'insospitada dimensió, que sis anys més tard publicaria un dels llibres més valuosos de la poesia catalana de tots els temps.

Desconeixem amb exactitud la data en què el poema fou redactat. La circumstància d'haver-lo llegit l'autor en el dinar d'homenatge a Cost a i Llobera no autoritza a suposar que l'escrigués a posta per a aquella avinentesa. Tot i això, de la carta a Joan Estelrich es desprèn que la seva composició devia ser aleshores prou recent. Podem, doncs, datar-lo amb versemblança cap a la darrerria del del 1902 o a la primeria del 1903.

La base del poema alcoverià és una cançó tradicional mallorquina que ha arribat fins a nosaltres convertida en pur disbarat, però que, situada en un context d'incipients fervors patriòtics i d'optimismes esperançats i estimulants —en un context, a més, de “vida nova” en el cas personal del nostre poeta, no deixa de tenir algunes connotacions significatives:

*La Balanguera fila, fila
La Balanguera filarà;
posau foc a sa caldera,
sa caldera bullirà*

Antoni Noguera es va servir aquesta cançó per una composició orquestral. I no està de més recordar l'amistat que va unir N'Alcover amb en Noguera, l'interès que aquest sentia pel cançoner i la música populars, i les activitats que tots dos realitzaren en el clos del “Saló Beethoven”.

En opinió del filòleg, el mot *Balanguera* vindria del francès *Boulangère* —és a dir, ‘fornera’— que s'hauria convertit en *Bolangeria* —terme amb el qual, a Ribagorça i a altres comarques catalanes, designen una dansa—, i que, per analogia amb el nom femení *Berenguera*, hauria esdevingut *Balanguera*, nom que s'aplica també a un dels balls dels “cosiers”. Una corrandà aplegada en el Camp de Tarragona acredita el primitiu ofici de fornera que s'atribuïa a l'enigmàtic personatge, i, en conseqüència, la seva filiació francesa:

*La Bolangeria té un colom
que amb la cua escombra el forn
i amb les ales la pastera;
vet aquí la Bolangeria.*

El poema de Joan Alcover aprofundeix en l'aura de misteri que es desprèn del filar incessant de la *Balanguera* mallorquina, transfigurada pel poeta en Parca popular i pagesa, posseïdora del secret de l'ahir i del demà. Per l'alquímia de la poesia, la filadora de la vella cançó es trasmuta en símbol: símbol d'un poble que es perpetua a través de les genera-

cions, part damunt la fugacitat de la vida humana personal, i es projecta cap a un futur florit d'esperances. Agombolats per la música d'Amadeu Vives —aquell compositor que, al capdavant, no tingué més remei que vendre el seu talent pel necessari plat de lleties—, els versos de Joan Alcover adquiriren aviat una certa significació d'himne del país, de cançó vagament subversiva, que, en temps del franquisme, va merèixer els honors de la persecució. I així arribaren a incorporar-se, si fa no fa, al cançoner tradicional. Com “*S'estrella de s'aua*” de Marià Aguiló, com el “*Vou-veri-vou*” de Mateu Obrador i Bennàsser. D'aquesta manera el poeta abastava la realització d'un anhel que, enmig de tanta frivolitat, havia encertat a expressar en la seva apaivagada i cofoia època castellana: *la consecución de esa gloria que perpetúa un nombre, y en las entrañas de la patria cunde, y poderosa funde con la vida de un pueblo la de un hombre*.

JOAN ALCOVER I MASPONS

(Palma 1854 – 1926)

Joan Alcover és un dels més destacats i imprescindibles referents del passat. Josep M. Llompart, a qui hem homenatjat l'any 2025, va deixar escrit sobre Joan Alcover, el següent: “*Es tracte d'un exemple perdurable de com la màgia purificadora de l'art pot sublimar el dolor fins a convertir-lo en suprema bellesa, i de com la nostra llengua de cada dia és un instrument imprescindible quan l'escriptor cerca, per damunt de tot artifici, els valors humans essencials*”.

Nascut al si d'una Mallorca que venerava les arrels culturals, Alcover va forjar la seva vocació en un entorn que estimulava la reflexió literària i el compromís cívic. Va ser alumne de Joseph Lluís Pons i Gallarza, una figura que li va transmetre una disciplina estètica i un afany per explorar les identitats regionals. A la seva joventut es va vincular amb autors que marcarien la seva generació, entre ells Miquel Costa i Llobera i Antoni Maura, compartint impressions i inquietuds dins de la comunitat de l'Escola Mallorquina, corrent que promovia una veu pròpia i contundent.

El 1909 va rebre la investidura de Mestre en Gai Saber, un títol que emfatitzava el seu mestratge en les arts del saber i la seva capacitat per amalgamar tradició i erudició.

La dimensió musical de la seva poesia va fer que part dels seus versos es convertissin en base per a obres musicals de gran difusió. En particular, la peça titulada *La Balanguera* va rebre una versió musical d'Amadeu Vives, i la recepció ha anat creixent al llarg dels anys. A través d'intèrprets com la Maria del Mar Bonet i altres artistes, la melodia i el text han mantingut un diàleg viu amb la cultura popular de Mallorca, conservant la capacitat d'emocionar les audiències contemporànies.

L'Obra Cultural Balear (OCB) ha dedicat el calendari de 2026 a Joan Alcover, coincidint amb el centenari de la mort del poeta. Amb aquesta iniciativa, l'entitat obre un any de commemoració i difusió de l'obra d'un autor i ha volgut realitzar una primera aportació a l'homenatge col·lectiu que es desenvoluparà al llarg del 2026, un conjunt d'iniciatives culturals destinades a recordar al poeta, a l'escriptor i a l'intel·lectual.

El calendari reuneix una selecció de versos de Joan Alcover, preparada per Maties Garcias i acompanyada per il·lustracions originals de Pere Joan, que interpreta, amb sensibilitat, l'univers poètic i simbòlic de l'autor.

AMADEU VIVES I ROIG

(Collbató, 1871 – Barcelona, 1932)

Músic espanyol. Va aprendre les primeres nocions de música del seu germà. A Barcelona va estudiar piano, harmonia i composició amb José Ribera. Més tard va dirigir la banda d'un asil de Màlaga i la capella de les religioses de Loreto, a Barcelona. Sentia veneració per Beethoven, les sonates del qual va imitar en les seves primeres composicions, als catorze anys. Va col·laborar estretament amb Lluís Millet, amb qui va fundar el 1891 l'Orfeó Català, la societat coral més prestigiosa de Catalunya.

Les primeres cançons que va interpretar aquest conjunt coral van ser harmonitzacions de cançons populars catalanes realitzades per Vives. Arran de la mort del seu pare va compondre *L'Emigrant*, cançó que aviat va aconseguir gran popularitat. El 1895 va estrenar, al teatre Novedades de Barcelona, l'òpera *Arthus*. Traslladat a Madrid, va presentar allà la sarsuela *Don Lucas del Cigarral*, el llibret del qual està basat en l'obra de Francisco de Rojas Zorrilla, *Entre bobos camina el joc*.

Vives va ser un compositor fecund. A més de la *Balanguera*, les obres que marquen les principals etapes de la seva carrera són: la sarsuela *Bohemios*, un dels seus majors èxits de públic; l'òpera *Maruxa* (1913), d'ambient gallec; *Balada de Carnaval* (1915), òpera; *Doña Francisquita* (1923), el llibret del qual està inspirat en *La discreta enamorada* de Lope de Vega, aquesta obra representa el punt més alt de la maduresa artística del compositor.

L'autor va provar sort així mateix com a dramaturg, però el seu drama *Jo no sabia que el món era així* va ser estrenat a Barcelona el 1929 amb poca fortuna. Amadeu Vives era un home simpàtic, entusiasta, lleial, brillant i d'indubtable talent. En els seus darrers anys va publicar un assaig optimista titulat *L'entusiasme és la sal de l'ànima*.

A la segona meitat del S. XIX i principis del XX els diferents nacionalismes es manifestaren musicalment amb "himnes nacionals" per la gran assimilació popular i s'expressaren de diferents maneres. Com exemples:

Música descriptiva. *El Moldava* (Bedrich Smetana, 1874), *Finlàndia* (Jean Sibelius, 1899).

Música que parteix d'un fet històric *Els Segadors* (Francesc Alió, 1892).

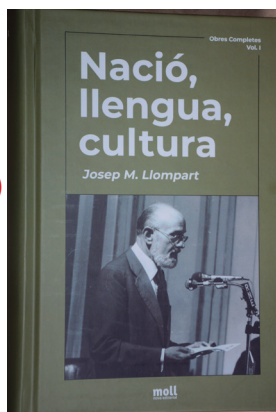
Música que s'inspira en una metàfora extreta d'un text. *Va Pensiero* (Giuseppe Verdi, 1842). *La Balanguera* (Amedeu Vives, (1923).

Jaume Gual Mora

1. **OBRES COMPLETES DE JOSEPM. LLOMPART.** (Volum I).

NACIÓ, LLENGUA I CULTURA Col·lecció dirigida

per Cèlia Riba Vinyes. Nova Editorial Moll. SL Palma (Mallorca) 2025.

Els “petanquers”

Jaume Sancho

Aquesta foto sospitam que va ser obra del nostre bon amic Domingo Mateu – malgrat ni ell ni jo mateix ho recordem amb certesa– durant un dels anys quan ja estudiàvem teologia i ens va pegar la dèria d’aprofitar tots els esbarjos per practicar un dels esports més tranquils i lleugers que jo he conegut mai: la “petanca”. Hi dúiem una bona fal·lera i havies de fer el cap viu si volies pillar un dels pocs jocs que hi havia de bolles i un “büxó” (llegiu “bixó”, en el seu francès original). Els que introduïren aquest joc en el Seminari foren els companys sollerics i ells en solien ser uns bons mestres. En aquesta mateixa foto en trobareu tres d’ells.¹

Mirau com seria la cosa, que he trobat una petita ressenya a la revisteta interna de l’*Acadèmia de Periodisme* anomenada *Ca nostra* que fou successora del primitiu *Candeli* – pensa en D. Mateu que aquest era com una rèplica irònica a la revista oficial *Antorcha*² – i allà ja es parlava d’aquest fenomen una mica desafortat. El que he trobat diu així:

“Haviem acabat de dinar i anàvem a sa capella “en silenci”. Jo vaig sortir mig minutet més tard darrere els altres i amb això en veig un que sortia de dins es quarto de deportes.

No sé perquè, me feia pena veure com caminava. Pareixia com si tengués sedes. No vaig poder pus i li dic: Què tens res que te faci mal? Me va mirar amb cara d’estorat i me diu: No! - Ah... no... perdona; però com te veia caminar d’aquesta manera me pensava que...

1 Els “petanquers” de la foto, d’esquerra a dreta, érem el següents: Pep Arbona, Miquel Mascaró, Toni Perelló, Miquel Orell, Jaume Sancho, Jaume Vives, Joan Planas, Cosme Oliver i Joan Matas. Sense poder-ho assegurar amb certesa, calcul que aquesta foto fou presa durant el curs 1962-63, quan jo “estudiava” – és un dir – 1r. de teologia.

2 Mateu, Domingo. *CRONICÓ. Burxinant per dins ca nostra. Presentació*. MODÈLICS i mod., *Publicacions Extres*, pg.2. Enfront de l’ANTORCHA grandiloqüent i oficial, un modest i rònec *Candeli*, sorgit d’un públic llis, àgil i espavilat. Aquí imperava també la diglòssia: L’ANTORCHA oficial sempre en castellà. El *Candeli* en un mallorquí malgirbat.

Xisttt! No ho diguis a ningú, però és que duc quatre bolles i es "büxó" dins sa butxaca.³

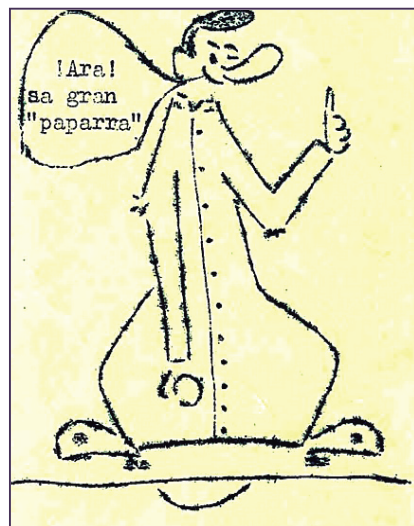
-Vaja quin poc esperit de sacrifici!

-No t'ho creguis. No hi estic gens aferrat, però... saps que ho són de males d'agafar! No en té qui vol!

Vàrem arribar a sa capella i, amb ses mans ben amagades dins ses butxaques de sa sotana, va fer una reverència ben profunda i sortint defora va pegar un bon crit: En falten dos!

Això, com es mateixos bons tirs de sa petanca, és "supereibol". No ho trobau?"

CA NOSTRA, Nº 11, octubre 1962. Autor anònim. Text i imatge.⁴

Ara, tot recordant els fets i les circumstàncies d'aquesta foto, m'ha vingut també a la memòria el record d'un bon home –aleshores professor nostre d'Història de l'Església– i també un bon amic, encomiable tant com a professor com també com a bona persona, l'enyorat i ben recordat D. Llorenç Pérez Martínez, que venia tots els capvespres a donar classes al Seminari Major o també al Menor i, com que devia trobar poc ambient dins la Sala de Professors, preferia habitualment passar els temps d'esbarjo amb nosaltres, els seus alumnes amb qui encara es sentia un poc com un company més de Seminari, i s'ho passava molt bé jugant a petanca amb nosaltres. Això feia també que nosaltres, els seus companys de joc, tinguéssim també amb ell una certa camaraderia i una confiança que poques vegades teníem amb els altres professors. Si aquesta foto hagués estat presa un capvespre, molt probablement ell hagués compartit amb nosaltres la imatge. Llàstima!

Entre les persones d'aquells anys de Son Gibert de les que sempre he guardat un agradable record, Don Llorenç Pérez sempre hi ha tingut un lloc molt especial. Era una persona que es feia estimar, per la seva senzillesa i per la seva bondat natural. Possiblement ell –com molts altres seminaristes d'aquells anys seus– no va tenir mai una vertadera vocació sacerdotal, sinó una vocació intel·lectual que ell no podia assolir en aquells anys de postguerra si no era estudiant a un Seminari. Els estudis i la investigació històrica eren la seva passió. Entre els llibres o escorcollant arxius era on ell es trobava plenament a gust.

A mi les persones com ell –totalment senzilles i gens enlairades, cosa poc freqüent entre els professors d'aquella casa– d'entrada sempre em queien bé i, si demés eren competents en la seva matèria, a mi ja em tenien guanyada la meua simpatia. Jo l'apreciava moltíssim.

Demés, com he contat en alguna altra ocasió respecte a un desafortunat examen meu de finals de curs⁵, en lloc de suspendre'm, em posà un notable... i això no s'oblida mai.

³ Als qui desconeixen aquest joc convé assabentar-los que les bolles de petanca són d'acer massís i fan uns 7 cm. Ø

⁴ Article dedicat al bon amic Felip Guasp que gentilmente em regalà els seus exemplars on he trobat aquest article.

⁵ v. Cavil·lades d'un desenfeinat, *El darrer trimestre*. MODÈLICS i modelicons, nº 47, maig 2018. Pàg. 96. També recollit en el meu llibre *TRESCANT DINS EL MEU PASSAT*, Palma, 2020. Pàg. 92ss.

Contant coverbos des de Felanitx

per Bartomeu Rosselló

M'ho han contat: Toni Obrador, Jaume Oliver, Miquel Vadell, Pep Lluís Munar, Rafel Estelrich, Joan Antich, Francesc Riera i altres.

97 Resguard de maletes

En anar de viatge sempre passen coses. Haviem sentit dir que a Egipte havien fet just ran de ses piràmides s'òpera Aïda amb un gran desplegament fins i tot d'elefants. Cridats per aquesta possibilitat d'assistir -hi anàrem a informar-nos. Però no estava programada cap sessió d'òpera. Engrescats però com estàvem decidírem fer el viatge. Sí, és es meu viatge de sa vida. Érem tres parelles d'amics felanitxers. Haviem sentit dir i estàvem ben advertits de no menjar res cru, ni beure aigua que no fos embotellada i encetada davant tu, etc...

Jo seguia es consells rebuts, però un dels nostres o menjà verdura crua o baguè aigua dins es barco en què anàvem per dins el Nil. I a s'hora de berenar estava blanc com sa paret i feia una mala cara que semblava que s'havia de morir. Havia anat de rua tota sa nit. Sa seva dona per no donar importància a res digué: Sí, però tot això és psicològic.

Haviem d'anar d'Abu Simbel fins al Cairo amb avió. A s'aeroport ens donaren ses targetes d'embarcament per anar just ran de sa porta adequada. Embarcàrem ses maletes i posaren els resguards a sa targeta d'un des nostres. Però a s'hora de partir no poguérem pujar a s'avió. Estava ple i quedàrem en terra dins aquella gran sala d'espera de s'aeroport fins el sendemà. A més de noltros havien quedat en terra uns catalans que també protestaven. Però què

hi podíem fer...

Dins s'aeroport, soldats pertot, amb s'armament.

I en un moment donat que dic:

- I ara ses nostres maletes ja deven esser al Cairo. I noltros que tenim els tiquets per poder-les reclamar?

El qui teòricament les tenia se posà sa mà a la butxaca per tranquil·litzar-me.

- I no les duc! Les he perdudes!

- Mem mira dins sa bossa de mà. Això és que no les has agafades.

I tots cerca qui cerca fins al punt una de ses nostres dones diu:

- Ara vaig a aquell grup de soldats per veure si les han vistes o si se'ls han afer-rat davall de ses botes...

I amb això que la veim enrevoltada de soldats amb fusells que alçaven es peus per veure si hi duïen res aferrat. Com els ho pogué fer entendre?

98 Un moix dins sa cisterna

Havia jo anat a comprar sa carn a Ramaders Agrupats i, mentre esperava, una dona que tenia davant contava lo que succeí a Cas Concos.

Idò una dona amb síndrome de Diògenes i que tenia sa casa plena d'escombraries que ja no podien passar si no era ben pel mig, era aficionada a tenir una bona guarda de moixos. Un dia un d'ells caigué dins sa cisterna.

- Oh pobre Minin com l'hauria de treure? Aferra't a sa corda, fill meu!. Res, hauré de demanar ajuda.

- I no vindríeu a treure es moix de dins sa cisterna?

- De cap manera entraria dins ca vostra. Anau a un altra veïnat.

- I que no m'ajudariu a treure es moix de dins sa cisterna?

- Ho podem provar. Però com m'hi hauré de tirar?

Aquell bon samarità, sense roba, ja s'ha tirat dins sa cisterna, cops per tot, pelades pes colsos, i pes genolls. Es moix assustat que no hi havia possibilitat de agafar-lo i rapinyava al seu salvador. Al final aquell home l'agafa i el posa dins un paner que li havien fet arribar. Ja tenim es moix defora. I es veinats:

- Que no hauriem de treure en Pau?

- A sí! Posarem s'escala. Però no passa. Haurem de fer venir ajuda.

I qualcú pensà amb sos bombers. Una patrulla de quatre bombers que arriben a sa casa. Al cap d'una estona un camió gros de bombers que arriba.

I aquell home en remull tot ple de nafres.

Amb un moment un cotxe de sa policia municipal que arriba.

Ni dos minuts més tard dos cotxes de sa guàrdia civil. No fos cosa que l'haguessin tirat dins sa cisterna per llevar-se'l de davant. Havien de fer l'atestat. O un possible suïcidi.

Al final treuen es salvador des moix i en veure'l criden una ambulància.

N'arriben dues i en veure aquell "ecce homo" el carregaren i el se'n dugueren i l'internaren a urgències a s'hospital de Manacor.

99 Ventar-se dins l'església

No he predicat mai. Però crec que si davant teu fan coses que puguin distreure, idò sí, te distreus. I això és lo que va passar a un predicador que demanà a ses dones que no se ventassin.

- No veis que els homes que deuen tenir tanta calor com voltros no se venten i sofreixen?

I continuà sa predicació amb l'església amb calma i compostura. Només dues dones assegudes dins una capella continuaven debanant i ventant-se.

Es capellà continuà sa predicació i contà es fet que un altra vegada que dues no s'havien aturat de ventar. Acabada sa missa va demanar a s'altra vicari: *I qui són aquelles dues que no s'han aturat de ventar i xerrar?*

- No les faceu cas. Una és loca i s'altra no té coneixament.

Ni l'escoltaren i continuaren ventant.

100 Fumar i estar en el cel

Segons com, es sermons són llargs, massa llargs. A una església on tenien una coral ben nombrosa, tenien també un portalet que de dins el cor anava a una sala que hi havia al costat. A s'hora des sermó tots es membres de sa coral anaven a fumar a sa sala veinada.

Just començat es sermó, un diumenge qualsevol es sermoner contà s'anècdota d'una persona que havia mort i creguent que li tocava anar al cel pujà cap allà. Toc, toc.

- Venia a estar aquí dalt, al cel, perquè me toca.

- Meam. I vos que sou de Felanitx?

- Sí.

- I que cantau al cor parroquial?

- Sí

- Idò ara no podeu entrar perquè ara fan es sermó.

Dimarts, 18 de novembre, encara fosca negra, una boira espessa embolcallava el putxet on s'aixeca l'església de Sant Pere, al poblet de Búger. La plaça, els graons, la portalada, la façana de l'església i tot l'edifici, el campanar, el teatre... quedaven immersos dins el núvol que l'alba pintava d'un gris blanquinós. Les primeres clarors destriaren el carretet i la somereta blanca que estirava amb dificultat per la costa empinada. Arribant a dalt, les primeres llums afinaren asseguda al banquet, amb les regnes a la mà, la senyora vestida tota de blanc, un vel transparent li tapava la cara, amb el capellet i guants a les mans, sabatetes blanques, i dues figures, una a cada costat, difuses dins la boira, que a penes es distingien. A la dreta s'hi besllumava el pare Francesc i a l'esquerra, el pare Lleó que aguantava un paraigua de volada ampla per guardar de la roada que queia els il·lustres viatgers, tots dos amb la indumentària immaculada, lleugerament resplendent. La senyora aturà el carretet davant la porta del teatre. Romangueren uns instants sense dir res. Al cap d'una estona, el pare Francesc exclamà:

Està tancat. No era avui el dia, senyora Pontons? A quina hora obriran?

Agafà la pregunta al vol, la senyora:

S'ha suspès la trobada. Per falta de participants, malgrat el disgust i la insistència dels promotors. Havien de parlar de "l'Esperança en temps de foscor". Sembla que la cosa ha quedat per més envant.

És un bon tema pels nostres dies: l'Esperança de l'Evangeli en els dies que correm tan convulsos. Comentà el pare Lleó.

També està tancada l'església. Afegí.

El pare Francesc assentí, seriós, amb una capada, i la senyora somrigué tímidament mentre els dirigia una mirada respectuosa i ensems inquisitiva.

Tan sols no botaren del carro. En silenci contemplaven com el dia es despertava mentre s'encenia el llum a les finestres d'algunes cases de la plaça.

De sobte, la senyora trencà aquell silenci fatigós i encetà la conversa:

Aquests al·lots! Que sabeu res d'en Cil? Torna a ser al Perú. Recorre les vostres passes, Pare Lleó, per Chiclayo i de d'allà. És un rodamón, en Cil, i se sent molt atret per aquest país on hi va ser de missioner. Als seus anys no se cansa de tresscar. Ha recorregut des de Lima fins a Piura i a l'Amazònia, ha duit un ram de roses roges al pare

Miquel Parets i, en el tragi del viatge, encara té temps per enviar cròniques contant els esdeveniments i incidències del viatge. Ha enviat notícies del IV Congrés Continental de Teologia Llatinoamericana i ha assabentat els amics de la bona feina del pare Bartomeu Melià, porrerenc al Paraguai, que ha estudiat el guaraní. No tornarà, en Cil, fins el mes de gener, que haurà de contar moltes coses als companys. Mentrestant, ha tingut molta de posar en marxa un concert solidari per ajudar a l'adquisició d'una màquina processadora de cacau per a la cooperativa Allima Cacau a l'Amazònia. El concert es farà el proper 11 de gener a la parròquia de Santa Maria de Robines, a Binissalem. Hi intervendran la Coral 3x4, de Binissalem, i la Schola Cantorum. Cantaran el Celebrabo, l'Himne mallorquí, Veni veni Emmanuel, l'Albada ...

No sé si hi hauríem d'anar -digué el pare Francesc- a escoltar el concert. I els de la Schola Cantorum? Encara canten?

Continuà la senyora: Tengueren, els cantaires, una reunió a principis d'octubre a Mancor. De cada vegada són més poquets, tres o quatre per corda, però, amb el director Tomeu Ripoll al davant, l'organista en Pep Portell i el coordinador Joan Brunet, decidiren continuar cantant mentre hi hagi veu, i ho celebraren amb un dinar de fava pelada al bar de can Pelut, a la plaça de Mancor. Essent tan pocs, tengueren l'alegria d'una nova incorporació al grup: S'hi afegí Pierre Kienlen, un nou amic del bon cantar.

I aquell cursillista? Què li diuen? Intervengué el pare Lleó.

Joan Aumatell -respongué la senyora- Té, a principis de desembre, una Ultrèia Nacional al Salvador amb set-cents cursillistes d'aquest país, Hondures i República Dominicana.

No atura, en Joan. Asseverà el pare Francesc.

I encara fan aquella revista, què se diu? Demanava el pare Lleó. Modèlics? Amics del Seminari? I la senyora, amablement: Sí. Amics del Seminari. Ara preparen el número setanta, però a la darrera assemblea de 18 d'octubre, els que ara formen el consell de redacció advertiren els assistents que necessitaven reforços per continuar escrivint, que són poquets per la feina que du. Al dinar que feren al restaurant Hom per preparar el número setanta, coincidiren amb Tomeu Català, Jesús Mullor i altres responsables de Projecte Home a la taula veïnada.

Projecte Home...! murmurà baixet el pare Francesc.

Que ja sabeu qui serà el nou bisbe de Mallorca? Sorprengué, interrogant els dos viatgers, la senyora. El pare Lleó somrigué cautelosament mentre aixecava els ulls al cel que ja clarejava en esvaïr-se la boira.

Que voleu passar per Sant Miquel? Demanà corrensos la senyora rompent aquella situació incòmoda. Ja clareja i és hora de partir.

Ens agradaria. Respongueren ambdós alhora.

La senyora Pontons engegà la somereta que emprengué un trot alegre per damunt el primer raig de sol que traspassà la boira, i de d'allà s'encaminaren pel Pla de Tel cap a l'ermita de Sant Miquel. Pel camí afinaren un grupet de Caminants de la terra camina caminaràs camí del cel, Caminants del pla i de l'alta muntanya, passes pausades i esperit gojós que cada setmana treuen les cames a passejar i el cor a alenar aire fresc.

No comparegueren els il·lustres viatgers a l'església de Binissalem l'horabaixa del concert. Quan es tornin a veure, la senyora Pontons els informarà que el va organitzar na Margalida Triay, una mestra d'escola, ja jubilada, compromesa en qüestions socials i d'Església. Els dirà que na Margalida presentà l'acte i que el va adornar amb bells poemes dels quals els recitarà:

Càntic a l'Amor, la Pau i la Llibertat

Margalida F. Triay Seguí

*Que tots siguem lliures!
Que no hi hagi guerres!
Que la gent s'estimi!
Que el món sigui hermós!
ple de Llum i Vida,
de Pau i d'Amor.
Que no manqui l'Aigua
i el Sol il·lumini
la nostra foscor!
Que els ocells volin
dins un cel ben blau
i a tota la Terra
hi regni la Pau!
Que hi hagi Pau als països,
que hi hagi Pau al carrer,
a dins cada família
i al meu cor, també!*

Els dirà que la Coral 3x4 i la Schola ompliren de bona música l'església i que, de la benvolença dels assistents, aconseguiren recaptar 1780 € pel projecte de la Cooperativa Allima Cacao, del Perú.

Contarà al pare Francesc i al pare Lleó quants de companys varen esser al dinar de Cap d'Any a cal Padrí Toni, a Maria, dia 9 de gener. Bon dinar i bona companyonia, ben regada a la sobretaula per les cançons a la guitarra de Jaume Barceló. Gràcies, Jaume.

Dinar de Cap d'Any a cal Padrí Toni

I els comentarà la trobada del curs del 59 a can Macià, a Binissalem, quan, manllevats d'emoció, que tots ja tenen anys, compartiren els antics companys el dinar que prepararen en Macià i na Heike, la seva dona, els farà a saber l'enyorança que senten dels amics que ja partiren i que un sentiment amical es posà entorn de la taula abraçant els comensals.

Pere J. Amengual Bestard

Trobada de condeixebles del 59

Arreplegats del nostre entorn d'octubre 2025 a gener 2026

Data i titulars del Diario de Mallorca DM

PERSONES, LLIBRES I FETS

Joan Rigo Bonet, sapientí, autor, entre altres, de “Els de Cabrera”: “Quan el turisme ens canvià la vida”. Documenta. 2 d'octubre. bellver en Abril: [Turisme canviant](#). Signa Ramona Pérez.

Ramon Rosselló Vaquer. A 9 d'octubre. bellver en abril: Article d'Antoni Pizà sobre Ramon Rosselló Vaquer, que morí fa uns mesos: [Ramon Rosselló, el modern](#).

Lucía Salleras. Presidenta de Escola Catòlica, patronal de escuelas concertadas. A 12 d'octubre: [Entrevista de Mar Ferragut](#).

[150 anys d'El Pi de Formentor](#). Biel Mesquida 6 de novembre. bellver en abril.

Dia de l'Església Diocesana. A 9 de novembre Pere Morell informa recollint comentaris de [XisKya Valladares](#), [Joan Bausà](#) i [Marta Vidal](#), coordinadora de Hakuna Mallorca.

Xavier Rosselló, fill del condeixeble Ramon Rosselló Cerdà. A 12 de novembre Irene Aguado signa la informació: [Salud. El doctor Xavier Rosselló redefine cómo tratar el infarto](#).

Congrés Internacional Ramon Llull 2025. A 20 de novembre. Cultura y Sociedad. Informació que signa Gabi Rodas: [La UIB pone a Ramon Llull en la órbita del turismo cultural](#). Coordina el Congrés Rafel Ramis Barceló, fill del condeixeble Pere Ramis i hi participa activament Jordi Gayà Estelrich.

Cecili Buele i Ramis. A 27 de novembre. bellver en abril. Joan Tortella du a les planes del diari una ressenya de les “Cròniques meves peruanes” i “Gloses meves”.

Nicolau Pons. A 2 de desembre. Obituario. [Muere Colau Pons, el eterno rector de Can Picafort y un jesuita atípico](#).

7 de desembre. Semblança “in memoriam”. Nicolau Pons, el capellà heterodox amb vocació de periodista. Mateu Ferrer.

Antoni Bonner. 9 de desembre. Cultura y Sociedad. Obituario. Fallece el lulista y cofundador del GOB Antoni Bonner. Tradujo al inglés la obra de Llull y se hizo muy popular su libro sobre las plantas de Baleares. Raquel Galán.

Blai Bonet. 18 de desembre. bellver en abril. Ressenya de Paco Esteve de “Blai contemplat”, Documenta, de Montserrat Alcaraz: Blai Bonet segons l’evangeli de Montserrat Alcaraz.

“Sibil·lers i sibil·leres dels darrers cent anys a Santanyí”. Dins el cicle “Audi Spiritus”, concert de Nadal, el 21 de desembre, en homenatge a totes les persones que han interpretat el tradicional Cant de la Sibil·la a la parròquia de Santanyí. Francesca Suau Artigues.

ESGLÉSIA MALLORQUINA

Religió islàmica. A 9 d’octubre: La Justicia ordena que se imparta religión musulmana en los colegios de Palma. J.F. Mestre.

11 d’octubre. Mallorca. Once mil alumnos podrían cursar religión islámica. Mar Ferragut.

15 d’octubre. Opinión. Ni religión católica ni islámica: laicismo en la escuela pública. José Jaume.

19 de novembre. Mallorca. Una madre exige que su hijo reciba religión islámica en un colegio católico concertado de Palma. J.F. Mestre.

20 de novembre. Mallorca. Los colegios católicos rechazan ofrecer clases de religión islámica. J.F. Mestre / Irene Aguado.

La plaça de Son Sardina. 11 d’octubre. El Obispado aparta al diácono de Son Sardina por la polémica plaza. Monseñor Sebastià Taltavull cesa a Xisco Nadal... Mateu Ferrer / Irene Aguado.

Càritas. 23 d’octubre. A primera plana: Buscar techo en la Casa de Dios. Cáritas ayuda a 800 personas que no pueden pagar el alquiler... A l’interior, informa J.F. Mestre.

4 de gener de 2026. Solidaridad. El taller de Càritas donde se reparan los sueños para la Noche de Reyes. Nair Cuéllar.

Camí de Santiago. 25 d’octubre: Nueva ruta del camino de Santiago desde Mallorca. Europa Press.

El bisbe de Solsona. 29 d’octubre. El obispo de Solsona cobra fuerza como relevo de Taltavull. Mateu Ferrer.

El bisbe Sebastià. 15 de novembre. IX Jornada Mundial de los Pobres. El obispo invita a comer a una treintena de personas vulnerables en el palacio episcopal. Redacción.

26 de desembre. El obispo reclama sueldos justos y alquileres asequibles en la vigilia de Navidad. Efe/E.Press.

19 de gener. El obispo deplora que PP y Vox impidan ceder un convento vacío a inmigrantes. Taltavull critica la negativa del gobierno de Calvià a destinar un antiguo edificio religioso para la acogida de personas vulnerables. Sergi III/EFE.

El apunte. El prelado ya prepara su retirada.

Renda. A 17 de desembre: La Iglesia de Mallorca recauda un millón más con las declaraciones de la renta. Europa Press.

La Sibil·la a la Seu. 24 i 25 de desembre. A primera plana: Un niño canta la Sibil·la en la Seu 50 años después. A l'interior, Nair Cuéllar informa: Un niño volverà a cantar la Sibil·la en la Seu...

Santa Llúcia. 9 de gener de 2026. Part Forana. El Santuario de Santa Lucía de Mancor de la Vall se queda sin monjas. César Mateu.

Sant Antoni. 14 de gener de 2026. Pere Gerard Bestard. Rector de Muro. “Las Beneïdes deben actualizarse sin perder el espíritu de Sant Antoni.” Rosa Ferriol.

18 de gener. Foto a primera plana del bisbe Sebastià a les Beneïdes de Muro beneint una guarda d'ovelles. El obispo, Sebastià Taltavull, bendiciendo un rebaño de ovejas ayer en Muro.

PATRIMONI

14 d'octubre. A la darrera plana. La Beata de Palma, Valldemossa y Santa Margalida, patrimonio cultural inmaterial. J.F. Mestre.

1 de novembre. Montesión mantiene su uso y legado gracias al acuerdo con Víctor Madera. Declaracions d'Enric Puigrós, provincial de la Compañía de Jesús en España. Miquel Vicens.

La Compañía de Jesús presentó ayer el inventario de los bienes patrimoniales de Montesión. Miquel Vicens.

12 de novembre. Sant Jordi. Luz verde para adquirir el solar de Ca ses Monges para el futuro Centro de Día. J.B.

El amanecer de este martes 11 de noviembre dejó una de las imágenes más mágicas del año en la isla. Carlota Pizá.

13 de gener de 2026. Part Forana. Sant Antoni 2026. Muro blindo su fiesta al declarar Bien de Interés Cultural Inmaterial las “Beneïdes”. Rosa Ferriol.

Pere J. Amengual Bestard